

Torsdagen den 18 mars

Kl. 14.00

§ 1 Justerades protokollen för den 10 innevarande månad.

§ 2 Om svenskt initiativ för medlemskap i Världshälsoorganisationen (WHO) för vissa stater

Herr utrikesministern NILSSON erhöll ordet för att besvara fru *Marklunds* (vpk) i kammarens protokoll för den 9 mars intagna fråga, nr 117, till herr socialministern, och anförde:

Herr talman! Fru *Marklund* har frågat socialministern om han tillmäter ett likaberättigat medarbetar- och medlemskap i Världshälsoorganisationen (WHO) sådan betydelse, att lämpligt svenskt initiativ tages i syfte att sådana länder, som hittills inte vunnit inträde i denna organisation – bl. a. DDR, Demokratiska republiken Vietnam, Folkrepubliken Kina samt Folkrepubliken Korea – kan erhålla sådant medlemskap. Frågan har överlämnats till mig för besvarande.

Stadgan för Världshälsoorganisationen, som är ett av FN:s fackorgan, är helt klar när det gäller medlemskap. Där står i artikel 4 att medlemmar av FN kan bli medlemmar av WHO genom att underteckna eller på annat sätt godkänna WHO:s stadga. I artikel 6 föreskrives, att andra stater kan bli medlemmar sedan deras medlemsansökan godkänts av en enkel majoritet av Världshälsoförsamlingen, i vilken alla medlemsstater har en röst. Det ankommer alltså på den stat, som önskar bli medlem av WHO, att ansöka därom.

Jag kan tillägga, att Sverige, som ju av gammalt bekänner sig till universalitetsprincipen när det gäller medlemskap i FN och dess fackorgan, vid prövning av medlemsansökningar röstar för inval av alla stater, som vi erkänt.

Fru *MARKLUND* (vpk):

Herr talman! Jag ber att få tacka utrikesministern för svaret på min fråga. Den är ställd mot bakgrunden av att Världshälsoorganisationen på sitt möte i maj skall ta ställning till ett förslag om medlemskap för Tyska demokratiska republiken. Jag anser att Sverige aktivt bör stödja det förslaget liksom man bör verka för att övriga länder som berörs av min fråga får inträde i Världshälsoorganisationen.

Sverige har tidigare biträtt Förbundsrepubliken Tysklands inträde i WHO men lagt ned sin röst i fråga om DDR. Neutralitetspolitiken skulle väl kräva ett annat handlingssätt: lika behandling av de båda tyska staterna.

I Världshälsoorganisationens stadga framhålls att organisationens mål är, "att föra alla folk till högsta möjliga hälsolivå". Till grundprinciperna

Torsdagen den
18 mars 1971

Om svenskt initiativ för medlemskap i Världshälsoorganisationen (WHO) för vissa stater

*Ang. tidpunkten
för redovisning av
kapitalmarknads-
utredningens
arbete*

hänförs "rätt till hälsa för varje mänsklig varelse utan avseende till ras, religion, politisk ordning, ekonomiska eller sociala betingelser". Kravet på största möjliga samarbete mellan organisationerna på hälsovårdsområdet betecknas som "en grundläggande förutsättning för världsfreden och säkerheten".

Att förvägra nationer och folk medlemskap i denna organisation strider, som jag ser det, mot organisationens grundsatser och målsättningar. Därför bör Sverige verka för att den här organisationen i verklig mening blir världsomspännande.

Alla folk måste ju ha rätt att som likställda ta del av de fördelar för folkhälsan som WHO kan medföra. Men också den internationella hälsovården får fördelar av att dessa länder ingår i samarbetet. Detta gäller såväl bekämpningen av eventuella epidemier som möjligheten för övriga länder att dra nytta av de medicinska rön och erfarenheter som nåtts i de berörda staterna.

Det är inte minst fallet med DDR, vars medlemskap skall behandlas på världshälsomötet i maj. DDR:s roll bl. a. som ett viktigt transitoland gör samarbetet med denna stat viktigt vad gäller bekämpande och förebyggande av epidemier och smittosamma sjukdomar. I DDR finns en väl utbyggd hälsovård och en framstående medicinsk forskning. Nu bedrivs forskning framför allt inom fem viktiga fält: hjärt- och kärlsjukdomar, bekämpande av tumörer, immunitet och skydd mot infektioner, arbetsmedicin och ett nytt vetenskapligt system för analyser och diagnostik.

Min uppfattning är att inte några nationer och folk bör ställas utanför detta hälsovårdssamarbete internationellt, allra minst länder som kan uppvisa en sådan betydande verksamhet på hälsovårdsområdet.

Att nu hänvisa till frågan om erkännandet tycker jag inte är helt riktigt. Det bör inte hindra Sverige från att biträda DDR:s medlemsansökan. Och om det nu är så att erkännandet är det avgörande hindret, bör ju det problemet kunna lösas genom att DDR erkänns från svensk sida. Den frågan får riksdagen tillfälle att diskutera när den motion om erkännande som vi har väckt behandlas.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 3 Ang. tidpunkten för redovisning av kapitalmarknadsutredningens arbete

Herr finansministern STRÄNG erhöll ordet för att besvara herr *Dahléns* (fp) i kammarens protokoll för den 3 mars intagna fråga, nr 105, och anförde:

Herr talman! Herr Dahlén har frågat mig när kapitalmarknadsutredningen avser att redovisa resultatet av sitt arbete.

Kapitalmarknadsutredningens arbete har pågått i något över två år. Under denna tid har utredningen haft ett tiotal sammanträden. Utredningens arbete avser ett synnerligen komplicerat arbetsområde och har krävt förberedande undersökningar och analyser på sekretariats- och kansliplanet som orsakat en viss tidsutdräkt. Jag har emellertid fått

besked om att utredningen nu räknar med att dess fortsatta arbete skall fortgå i snabbare takt.

Herr DAHLÉN (fp):

Herr talman! Det var ju ett svar som, om man är välvillig, kan sägas båda något så när gott för framtiden.

Frågan är ju mycket stor. Det gäller företagens kreditförsörjning, möjligheten för företagen att verkligen skaffa sig kapital. Vi vet alla att det varit ganska svårt i detta avseende under ett antal år, vilket har lett till sysselsättningsvärigheter. Kapitalmarknadsutredningen skall ju försöka att lägga fram ett förslag till organisation av kapitalmarknaden som gör det lättare bl. a. för företagen att få tillgång till det kapital, som de uppenbarligen har mycket starkt behov av. I det sammanhanget kommer AP-fonderna in i blickfånget. Det är alltså mycket viktiga saker som utredningen sysslar med.

Av finansministerns svar framgår att utredningen hittills har klarat av att träffas en gång var tredje månad. Nu kommer ett besked om att det skall bli snabbare takt. Men, herr statsråd, vilket resultat kommer nu denna snabbare takt att leda till? Har statsrådet Sträng inte fått någon antydning om när utredningen kan bli färdig? Det tycker jag att det skulle vara mycket intressant att få besked om.

Statsrådet sade visserligen i finansdebatten till mig att han inte brukar bry sig om att fråga utredningarna när de blir färdiga, men herr Sträng vet ju lika bra som jag – det är inte undervisning jag nu ger – att det är han som i det här huset har ansvaret för att väsentliga samhällsproblem utreds. Då har också herr Sträng skyldighet att pressa på, om han finner att utredningar inte på ett önskvärt sätt skyndar på. Att det ibland är svårigheter känner vi alla till.

Vet herr Sträng alltså inget om när denna för näringslivet och för löntagarna så väsentliga utredning kommer att avge ett betänkande?

Herr finansministern STRÄNG:

Herr talman! Herr Dahlén är nog inte okunnig om att det måhända inte är just de diskussioner som utredningen för när den sammanträder in pleno som är helt avgörande för takten i utredningsarbetet. Hur man varit med litet i utredningsarbete vet man att det i de diskussionerna ställs yrkanden på undersökningar, på analyser och på annat arbete, som kansli och sekretariat sedermera skall utföra. Dessutom utdelas det promemorior till utredningens ledamöter för hemläsning och preparering.

Man kan således inte avläsa takten i en utrednings arbete enbart genom en uppgift om att den har sammanträtt en gång var tredje månad. Det är fel om man tror att man på de lösa premisserna kan avgöra hur en utredning arbetar.

Nu är detta, som jag har sagt, en komplicerad sak. Jag har varit med tillräckligt länge för att inte stå och säga att enligt kalendern skall arbetet vara färdigt då eller då. Det kan uppstå nya problem under tiden utredningsarbetet pågår. Det kan inträffa att regeringen remitterar speciella frågor som komplicerar utredningsarbetet. Dessutom är ledamöterna i den här utredningen utomordentligt strängt upptagna män-

Nr 46

Torsdagen den
18 mars 1971

*Ang. tidpunkten
för redovisning av
kapitalmarknads-
utredningens
arbete*

*Om ett skatte-
system med
större restrikti-
viteten i fråga om
beviljande av av-
drag*

niskor. Man vill ju gärna i en sådan viktig utredning ha personer med nyckelfunktioner inom samhället, och de kan inte utan vidare stå beredda att komma när man ropar på dem.

Jag tror att herr Dahléén får nöja sig med min förklaring att jag har fått besked om att man nu, sedan en del förberedande arbeten har utförts, kan räkna med en snabbare takt i utredningsarbetet. Självfallet har jag lika litet som herr Dahléén något intresse av att utredningen håller på längre än nödvändigt. Men den skall ha den tid till sin disposition som den behöver.

Herr DAHLÉN (fp):

Herr talman! Herr Sträng har givetvis alldeles rätt i att det inte är antalet sammanträden som är avgörande, såvida det händer något vid sidan om sammanträdena. Jag väntade verkligen med spänning på vad finansministern skulle komma till, när han antydde att det sker någonting annat också. Ty det var väl inte bara om utredningar i allmänhet herr Sträng talade, utan det måste väl vara om den här utredningen.

Någonting har alltså skett vid sidan om sammanträdena, och det hoppades jag också – annars vore det hela ganska förskräckligt, att döma av riksdagsberättelserna. Men, herr Sträng, det är ju vanligt att kommittéer försöker göra upp ett tidsschema. Jag konstaterar att efter två och ett halvt år har denna kommitté inte ens haft möjlighet att upprätta en tidsplan. Jag trodde att utredningen, när herr Sträng frågade, skulle våga sig på att ge en antydning om när den kan bli färdig. Det har den inte gjort, enligt det svar som här har uteblivit från herr Sträng. Det tycker jag är litet tråkigt.

Det är mycket väsentliga saker som utredningen skall behandla. Jag hoppas att den här debatten möjligen skall kunna stimulera – för att nu använda ett vänligt ord – dessa upptagna människor att i valet mellan de uppgifter de skall syssla med inte nödvändigtvis skjuta utredningsuppdraget åt sidan. De är upptagna människor, skickliga människor, men jag hoppas verkligen att de ägnar sig litet mera åt den här uppgiften än vad de av riksdagsberättelserna att döma har gjort hittills.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 4 Om ett skattesystem med större restriktivitet i fråga om beviljande av avdrag

Herr finansministern STRÄNG erhöll ordet för att besvara herr Sjöholms (fp) i kammarens protokoll för den 11 mars intagna fråga, nr 122, och anförde:

Herr talman! Herr Sjöholm har frågat om jag anser att ett skattesystem med väsentligt större restriktivitet i fråga om beviljande av avdrag vid taxeringen skulle möjliggöra en allmän skattesänkning.

En restriktivare avdragsrätt än för närvarande leder logiskt till större skatteinkomster. De skattskyldiga som går miste om avdragsrätt får å andra sidan en högre skatt. Någon allmän skattesänkning kan således inte

bli följden. Hur de ökade skatteintäkterna i den tänkta situationen skall användas är en fråga som måste avgöras av regering och riksdag.

Herr SJÖHOLM (fp):

Herr talman! Jag tackar för svaret, som jag tycker är något motsägelsefullt – jag skall återkomma till det.

Vi har ju ett skattesystem, som är mycket generöst med avdragsmöjligheter, och dessa utnyttjas, som vi vet, till bristningsgränsen och ibland därutöver – det kallar vi för skatteflykt. Sedan finns det också skattefusk, men det kan vi lämna därhän i dag.

Generellt kan man säga att avdragsmöjligheterna utnyttjas mest och bäst av dem som minst behöver dem. Så är det obestriddigen, och det förmodar jag att finansministern instämmer med mig i. Politiker är ofta ute för att utöka avdragsmöjligheterna för skilda kategorier – än den ena, än den andra. Det förekommer en viss kapplöpning på det området som i och för sig kan beklagas.

Om man nu skulle bli mycket mera restriktiv, vad skulle då bli följden? Den skulle naturligtvis bli att skatteunderlaget ökade mycket väsentligt. Det skulle vara intressant, om det gick att få fram en siffra på vad det skulle innebära om man strök avdraget för periodiskt understöd – och det är vi väl på väg att göra – liksom avdraget för pensionsförsäkringar. Jag tror att den beskattningsbara inkomsten i landet skulle öka med oerhörda summor. Om man sedan i stort sett hade samma utgiftsramar i kommun och stat, borde det innebära att man skulle kunna allmänt sett sänka skatten, naturligtvis i synnerhet för dem som nu inte kan utnyttja dessa avdragsmöjligheter. Detta tror jag är en helt logisk följd.

Finansministerns svar, där det sägs att det är klart att inkomsterna skulle öka men att detta inte skulle medföra någon skattesänkning, innebär dessvärre att man, hur mycket man i och för sig skulle kunna få in i skatt, skulle förbruka medlen i stället för att möjligen sänka skatten. Är det så otänkbart för finansministern att man någon gång skulle kunna sänka skatten, allmänt sett?

Detta avdragssystem förstör jämlikheten i beskattningen. Och den viktigaste synpunkt man kan lägga på ett skattesystem är ändå att det skall behandla alla i stort sett så lika som möjligt. Om det nu bleve mindre avdrag vid taxeringen skulle man dessutom vinna på köpet att man skulle få en lättare granskning och sannolikt färre besvär samt enklare deklarationsblanketter, vilket är en nåd att stilla bedja om.

Jag lovade en gång i talarstolen på Helgeandsholmen finansministern, att jag skulle presentera en enklare deklarationsblankett: Det löftet har jag infriat mycket dåligt, det erkänner jag. Men om finansministern lovar att avlägsna en massa avdrag, skall jag presentera en deklarationsblankett som är mycket enkel, ty det är avdragsmöjligheterna som gör det komplicerat.

Herr finansministern STRÄNG:

Herr talman! Jag hoppas att herr Sjöholm inte skall förtröttas i den vällovliga ambitionen att förenkla deklarationsblanketten. Men om man

Nr 46

Torsdagen den
18 mars 1971

*Om ett skatte-
system med
större restrikti-
vitet i fråga om
beviljande av av-
drag*

Torsdagen den
18 mars 1971

*Om ett skatte-
system med
större restrikti-
vit i fråga om
beviljande av av-
drag*

kan avveckla alla dessa avdragsmöjligheter som nu finns, är det logiskt riktigt att blanketten då blir förenklad rent automatiskt och då slipper herr Sjöholm undan detta beställningsarbete.

Jag vet inte vad herr Sjöholm menade när han sade att avdragsmöjligheterna utnyttjas egentligen mest av dem som minst behöver det. Är herr Sjöholm ute efter någon speciell yrkesgrupp, skulle det vara av intresse att få reda på det. Vi försöker alltid i finansdepartementet att sy ihop alla eventuella hål i nätet.

Däremot vill jag göra herr Sjöholm uppmärksam på att det är lätt att säga att man skall slopa förekommande avdrag. I varje sådant fall stöter man på politiska komplikationer som det är tämligen svårt att se bort ifrån.

Herr Sjöholm anförde som ett exempel att man skulle slopa de periodiska understöden. En utredning sitter för närvarande och arbetar med detta — en beställning från riksdagen som vi alltså försöker effektuera. Jag tror att jag inom en icke alltför avlägsen framtid, möjligen redan innevarande år, skall ha utredningsförslaget i min hand. Men jag är tveksam om man kan gå dithän att man gör rent bord med alla periodiska understöd. Jag vet att det finns ett viss missbruk av dessa. Men jag tror att även detta avdragsinstitut har ett motiv för sin tillblivelse och sin existens. Frågan är om man kan låta släktingar försörja en annan släkting på detta sätt. Om det sker inom rimliga maximigränser tycker jag inte att det är något större fel att bevilja avdrag då kostnaderna i annat fall bara lastas över på skattebetalarna i allmänhet över socialvården.

Men det bör som sagt ske inom rimliga gränser, och det är en sådan lösning jag tror man söker sig fram till.

Man kan fråga sig om det är rimligt att ha avdragsrätt för premier på pensionsförsäkringar, det var ett annat exempel som herr Sjöholm tog upp. Den frågan är inte heller så enkel. Man konfronteras med det sparmoment som ligger i pensionsförsäkringen i och för sig, någonting som i varje fall en finansminister i en situation med brist på sparmedel på kapitalmarknaden inte alldeles kan se bort ifrån. Det har förekommit vissa missbruk på området, närmast för att man tagit pensionsförsäkringar i utländsk anstalt och dragit av premierna i deklarationen här hemma i Sverige. Men det satte riksdagen på förslag av regeringen stopp för föregående år. Denna möjlighet föreligger alltså inte längre.

Emellertid är det en högst revolutionerande synpunkt för hela försäkringsvärlden och för alla de människor som via en pensionsförsäkring vill utjämna inkomsterna under den aktiva tiden och ålderdomen, ifall man nu — om jag fattade herr Sjöholm rätt — rent kategoriskt skulle säga att alla avdragsmöjligheter inte längre är för handen.

Det finns många sådana här exempel, herr talman, och självfallet är detta inte den tidpunkt då vi skall lägga ut texten i fråga om allting. Jag har bara med detta velat säga att när man plöjer ned i frågan, är den kanske mer invecklad än herr Sjöholm tror.

Herr SJÖHOLM (fp):

Herr talman! Jag undrar om inte finansministern ändå plöjde litet väl djupt på sina ställen. Om vi ägnar oss åt problemet att få ett rättvisare

skattesystem — och det är ju det vi skall göra — kan man i någon mån bortse från vad försäkringsfunktionärer och andra säger. Det är inte det vi talar om.

Finansministern frågade mig om jag är ute efter några särskilda yrkesgrupper. Det är jag inte; jag är ute efter några särskilda slag av avdrag, och jag nämnde dem också i mitt första anförande — periodiska understöd och pensionsförsäkring bl. a. Jag skulle kunna nämna fler, men dessa är de mest iögonfallande. Och att det förekommer en uppsjö av skatteflykt när det gäller periodiska understöd tror jag att jag med min erfarenhet efter tjugo år eller mer som taxeringsordförande skulle kunna bestyrka. Finansministern brukar inte vara lätt att förleda, men här tycker jag det verkar som om han i någon mån har blivit förledd, och det förvånar mig.

En del avdrag är naturligtvis nödvändiga, men en del skulle man kunna ersätta med bidrag. Vi är ju eniga om att bidrag skapar större rättvisa, eftersom alla får lika stora belopp. Avdrag är ju i någon mån orättvisa — det sägs ofta från socialdemokratiska talarstolar — eftersom progressiviteten medför att de som har stora inkomster tjänar mer på avdragen än de som har små inkomster. Det råder väl heller ingen tvekan om, herr finansministern, att de som mest utnyttjar de stora avdragen — pensionsförsäkringar och periodiskt understöd — är de som minst behöver dem, det påståendet vågar jag stå för. De som har en liten inkomst kan inte utnyttja dem — de har helt enkelt ingenting att sätta undan. Vill folk spara är det mycket vällovligt och skall uppmuntras, men det är inte helt säkert att det skall innebära att man förstör jämlikheten i beskattningen, vilket jag hävdar att man faktiskt gör.

Sedan säger finansministern att om man genomför de idéer som jag har, skulle deklarationsblanketten helt automatiskt bli mycket enklare. Javisst, men det finns tyvärr ändå en del ytterligare som skulle kunna göras enklare. Jag tror att det är någonting som svenska folket längtar efter — att få en enklare deklarationsblankett. Vi kanske också skulle få mindre problem med taxeringen och färre besvärssärenden till överordnade myndigheter. Det vore också en besparing.

Herr finansministern STRÄNG:

Herr talman! Utan att sabotera tiden lika mycket som i mitt förra anförande vill jag bara säga några ord till!

Vi kommer så småningom att få ett prov på riksdagens benägenhet att sanera deklarationsblanketterna i förbindelse med avdragssystemet. Den s. k. definitiva källskatteutredningen kommer att framlägga ett förslag. Förutsättningen för att komma fram till en definitiv källskatt, som ju skulle innebära en enorm förenkling deklarationsmässigt när ett par miljoner människor slipper att deklarera, är att man upphöjer sig till den objektiviteten att man är beredd att avstå från avdragsmöjligheterna på vissa områden, där dessa i dag uppfattas som en absolut rättighet: omkostnaderna i samband med inkomsternas förvärvande, resekostnader-na till arbetsplatsen, slitage av arbetsverktyg eller vad det kan vara. Där är det faktiskt så att svenska folket har en utomordentligt stark känsla för att det hela skall vara så rättvist som möjligt, som det heter.

Nr 46

Torsdagen den
18 mars 1971

*Om ett skatte-
system med
större restrikti-
vitet i fråga om
beviljande av av-
drag*

Rationaliteten kommer på tvärs med rättvisan. Är det så att den ene har höga kostnader för att ta sig till och från arbetsplatsen och den andre inte har någon kostnad alls, tycker den förste att det är oerhört orättvist om den saken inte får komma till uttryck i deklarationen och beskattningen. Vi får ett prov på dessa båda kontroversiella frågor när förslaget så småningom skall behandlas.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 5 Ang. medelstilldelningen för undersökningar inom utredningsväsendet

Herr finansministern STRÄNG erhöll ordet för att besvara fru *Sundbergs* (m) i kammarens protokoll för den 11 mars intagna fråga, nr 124, till herr statsministern, och anförde:

Herr talman! Fru Sundberg har frågat statsministern efter vilka principer statliga utredningar tilldelas medel för genomförande av för kommittéarbetet angelägna undersökningar. Frågan har överlämnats till mig för besvarande.

Inom ramen för givna direktiv ankommer det på statliga kommittéer att själva bedöma vilka undersökningar som bör genomföras. Enligt 2 § kommittékungörelsen får dock mera omfattande eller kostsamma undersökningar inte sättas i gång utan vederbörande departementschefs medgivande. Innan medgivande lämnas, prövas självfallet såväl kostnaderna för den föreslagna undersökningen som undersökningens betydelse för utredningsuppdraget.

Fru SUNDBERG (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka finansministern för svaret.

Orsaken till att jag ställde frågan var att jag ville ha ett klagörande angående kommittéernas möjligheter att få undersökningar utförda. Nu säger finansministern att ansökningarna skall prövas, och då är faktiskt det intressanta i vilken mån man gör politiska bedömningar vid den prövningen. Det var också orsaken till att jag riktade frågan till statsministern.

Vi har åtskilliga kommittéer som arbetar, och i många fall är direktiven för utredningarnas arbete långt gående och preciserade i vad gäller väntade förslag. En sittande utredning kan vilja ha upplysningar som kan röra politiskt kontroversiella saker som människors motiv eller attityder. Att här finns en risk för att en konflikt kan uppkomma mellan verkligheten och regeringens politiska ställningstagande i direktiven är tydligt.

Då är min fråga: När man gör den här bedömningen på departementen, kan det vara så att man anser att en undersökning icke är politiskt önskvärd och därför motiverar ett avslagsyrkande med påståendet att det inte finns pengar?

I direktiven till familjelagssakkunniga -- det är kanske den utredning jag huvudsakligast syftar på -- sade dåvarande justitieministern att

lagstiftningen skall vara ett av de instrument som kan styra utvecklingen i en viss önskad riktning. Vi hade i familjelagskommittén begärt anslag för en undersökning, vars resultat *kunde* ha pekat på att människors allmänna rättsmedvetande vad gäller familjens ställning var sådant att instrumentet i det här fallet kunde ha varit vad jag skulle vilja beteckna som en operationskniv. Men det fanns inte pengar till undersökningen. Det är därför intressant att titta litet på andra utredningar, som har fått medel.

Man kan konstatera att en för regeringen så behaglig undersökning som reklamutredningen under de 2 1/2 senaste åren har fått ungefär 25 procent – enligt mina beräkningar – av de totala undersökningskostnaderna inom utbildningsdepartementet. Det rör sig här om summor som ligger betydligt över en halv miljon kronor bara under den tiden.

När man gör den jämförelsen är det väl ganska självklart att man ställer sig frågan: Anser finansministern att den prövning av betydelsen för utredningsuppdraget, som finansministern hänvisar till i sitt svar, skall vara en politisk bedömning på regeringschefs- eller departementschefs-nivå? Skall man inte ge utredningen det förtroendet att själv få bedöma vilka undersökningar den vill ha gjorda?

Herr finansministern STRÄNG:

Herr talman! Om fru Sundberg med politisk bedömning menar allmänpolitisk bedömning, så är ju hela det statliga utredningsväsendet engagerat i ett politiskt arbete. Om däremot fru Sundberg menar att regeringen skulle sitta och dirigera pengarna efter partipolitiska uppfattningar i utredningsarbetet, så måste jag bestrida detta.

Utredningen ges vissa arbetsuppgifter inom ramen av givna direktiv. Så länge den håller sig inom dessa direktiv och inte ger sig på alltför kostsamma utrednings- och analysuppgifter får den de pengar den skall ha. Om utredningen hittar på att säga: "Här vill vi inte stanna inom direktiven längre", då är tågordningen sådan att den får anmäla det till regeringen, som är dess uppdragsgivare, och begära andra direktiv. Sedan får man bedöma utifrån regeringens utgångspunkter om det är av intresse att ge andra direktiv eller inte. Den begränsningen har alla utredningar. Inom den begränsningen kan man sedermera ibland få uppslag som är oerhört kostsamma.

Jag kan tyvärr inte bedöma det här speciella fallet. Ingen rök utan eld, heter det, och följaktligen var det något som låg och pyrde hos fru Sundberg också innan den här frågan kom, föreställer jag mig. Jag uppfattade det så att intresset skulle ligga på det område som gäller människornas allmänna rättsmedvetande i samband med något speciellt problem. Tar man på sig den uppgiften i en utredning tycker jag nog – jag säger det med alla reservationer, ty jag har inte undersökt saken – att man har givit sig in på någonting som mera har karaktären av forskningsuppgift än utredningsarbete, och då finns det faktiskt andra vägar att lösa de intressanta frågorna.

Fru SUNDBERG (m):

Herr talman! Jag vill alldeles speciellt tacka finansministern för den

Torsdagen den
18 mars 1971

*Ang. remissbe-
handlingen av
regionalpolitiska
handlingsprogram
(länsprogram 1970)*

här senare delen av svaret, som gav mig betydligt noggrannare upplysningar och även finansministerns personliga syn på frågan. Låt mig dra en parallell med abortutredningen, som också har fått medel till undersökningar. Den har varit tvungen att göra dessa ytterligt känsliga motiv- och attitydundersökningar, som jag talade om.

Jag accepterar finansministerns synpunkter i fråga om att gå utanför direktiven. Men det kan ju vara så att de undersökningsresultat man får fram pekar i motsatt riktning mot direktiven. Då är alltså frågan: Skall man stoppa en undersökning, om man från departementschefens sida kan riskera att de synpunkter som har förts fram i direktiven icke har gehör hos berörda parter, hos allmänheten eller vilka det nu gäller?

Men jag fick i alla fall, tycker jag, en generös förklaring av finansministern, och jag är tacksam för det. Jag är också medveten om att utredningsuppdrag i många fall, inte minst i vårt komplicerade samhälle, innebär att kommittéer ställs inför frågor som i viss mån är forskningsbetingade. Därför måste vi ju anlita experter av olika slag.

Tack så mycket.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 6 Ang. remissbehandlingen av regionalpolitiska handlingsprogram (länsprogram 1970)

Herr inrikesministern HOLMQVIST erhöll ordet för att besvara fru Söders (c) i kammararens protokoll för den 11 mars intagna fråga, nr 126, till herr civilministern, och anförde:

Herr talman! Fru Söder har frågat civilministern om han anser det rimligt att kommunerna vid remissbehandling av Länsprogram 1970 erhåller endast ett fåtal exemplar av programmet och att remisstiden är endast två månader och om han avser att få till stånd en längre remisstid. Frågan har överlämnats till mig för besvarande.

När det gäller frågan om det antal exemplar av Länsprogram 1970 som har gått ut till kommunerna som underlag för remissbehandlingen visar en underhandskontakt med länsstyrelserna, att ett stort antal exemplar har sänts ut i de flesta fall. I det fåtal län där endast ett begränsat antal exemplar tillställts varje kommun har kommunerna på begäran fått fler exemplar.

Remisstiden angavs redan i anvisningarna för Länsprogram 1970 i mars 1969 till tre månader. Kortare remisstider kan ha satts ut men grundas då på överenskommelser i de berörda länen mellan länsstyrelsen och länsavdelningen av Svenska kommunförbundet. Jag vill dessutom erinra om att kommunerna på olika sätt fortlöpande har deltagit i programarbetet. Remissbehandlingen har därför främst till syfte att kommunerna skall ta definitiv ställning till ett material som i stora stycken redan är känt för dem.

Jag kan också nämna att tidpunkten för länsstyrelsernas slutredovisning till inrikesdepartementet har senarelagts så att länsstyrelserna får möjlighet att förlänga kommunernas remisstid med lika många veckor som stridsåtgärderna i årets arbetskonflikter har varat.

Torsdagen den
18 mars 1971

*Ang. remissbe-
handlingen av
regionalpolitiska
handlingsprogram
(länsprogram 1970)*

Fru SÖDER (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka inrikesministern för svaret på min enkla fråga.

Den kanske kan förefalla mycket enkel, men i realiteten berör den problem, vilka är bricker i det spel som nu pågår eller borde pågå över hela landet när kommunerna skall yttra sig över länsstyrelsernas förslag i Länsprogram 70. Dessa remisser skall ligga till grund för det regionalpolitiska handlingsprogram som vi förväntar från regeringen under 1972. Det kan konstateras att detta är en form av riksplanering som kommer att få avsevärda styrningseffekter för den framtida samhällsutvecklingen. Arbetet är alltför väsentligt för att få bedrivas under tidsnöd. Kommunernas förtroendevalda och tjänstemän borde från början ha givits förutsättningar att bearbeta detta material under gynnsammast möjliga förhållanden. Det kan nog inte sägas ha varit fallet, då i vissa kommuner det arbetsunderlag som tillhandahållits från länsstyrelserna varit mycket knappt.

Nu säger herr statsrådet att det är tämligen väl beställt med detta och att det varit rätt många exemplar som gått ut. Enligt de uppgifter jag fått är detta inte helt riktigt, men jag hoppas att om misstag har begåtts, dessa rättas till med det snaraste. Jag vet att det finns kommuner som fortfarande inte har fått mer än ett eller två exemplar av programmet, och i många kommuner har man fått två till fem exemplar.

Remisstiden har i de flesta fall rört sig om två månader eller mindre, och trots vad som här sägs av statsrådet har man alltså tagit till en mycket knapp remisstid för kommunerna. Det ger inte utrymme för kommunerna att tillräckligt grundligt penetrera det förslag som framlagts. I dessa remissvar skall man ju analysera den egna kommunens framtida utveckling i relation till hela regionen, och det är en mycket viktig uppgift.

Som underlag i det av länsstyrelserna utarbetade Länsprogram 1970 används för investeringsdelen material från KELP 69, den kommunalekonomiska långtidsplaneringen. Sedan den utredningen gjordes har kommunernas investeringssituation, som alla kommunalt engagerade vet, i både primär- och sekundärkommunerna avsevärt förändrats bl. a. på grund av det hårda kreditläge som har rått. För att ge länsstyrelserna ett aktuellt underlag för planeringen måste kommunerna i sina remissvar lägga ner ett omfattande arbete på att redovisa det nya investeringsläget.

Jag ser här att remisstiderna är avsedda att förlängas, och det hälsar jag med tillfredsställelse. Men jag anser inte att den konfliktsituation som förevarit borde ha utgjort enda underlaget för en längre remisstid, även om det här förbättrar situationen. Jag skulle också vilja betona att det hade varit viktigt att man hade fått ett bredare underlag i kommunerna, så att det t. ex. i direktiven hade stått att kommunfullmäktige skulle ha fått ta del av materialet. I det här fallet är det ofta endast kommunstyrelsen och samarbetsnämnderna som får yttra sig.

Herr inrikesministern HOLMQVIST:

Herr talman! Jag kan hålla med fru Söder om att frågan kanske är enkel och att saken borde kunna ordnas genom ett telefonsamtal till länsstyrelsen – då hade det varit möjligt att få flera exemplar av

Torsdagen den
18 mars 1971

*Om åtgärder till
skydd mot radon-
gas i gruvor*

utredningen.

När det gäller remisstidens längd sade jag att den var satt till tre månader. Och jag tror att i allmänhet får vi säga att det är inte möjligt, med de anspråk som inte minst riksdagen har att vi skall komma snabbt framåt med avgörandena, att ge väsentligt längre remisstid. Jag vill erinra fru Söder om – och jag hoppas fru Söder kommer ihåg det så småningom, när vi skall diskutera dessa frågor här 1972 – att riksdagen på olika sätt har uttalat ett önskemål om att arbetet skulle bedrivas snabbt. Jag kan t. o. m. visa att när vi presenterade det regionalpolitiska programmet, så anfördes det klander mot att regeringen inte redan vid det tillfället kunde presentera det fullständiga programmet.

Vi är också medvetna om alla de svårigheter som hör samman med kommunreformen osv., men om vi hade sagt att detta ger oss förevändning att skynda långsamt, då hade jag haft en ursäkt för att inte driva detta arbete, som tar så mycket av både tid och krafter i anspråk i departementet. Men jag har tolkat saken så att det var angeläget för riksdagen att snabbt få denna plan.

Fru SÖDER (c):

Herr talman! När statsrådet säger att vi inte skulle ha tid att vänta någon månad eller varför inte ett par tre månader på remissyttrandena från kommunerna, så tror jag det är att misstolka den tidigare inställningen. Naturligtvis är det angeläget att vi så snart som möjligt får det översiktliga regionalpolitiska handlingsprogrammet, men två tre månader tycker jag inte betyder så förfärligt mycket i det sammanhanget, när man i sitt arbete ute i kommunerna – jag vet att man där hyscr oro för att inte tillräckligt grundligt kunna bearbeta materialet – riskerar att avhända sig sina möjligheter att påverka kommunernas egen utveckling. Då tycker jag att det kan vara värt den väntan som ett par månaders längre remisstid skulle innebära.

Jag vill också säga att det kommande regionalpolitiska handlingsprogrammet ju också måste bygga på helt korrekta uppgifter, så att vi så långt möjligt undviker negativa effekter i samhällsplaneringen framöver.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 7 Om åtgärder till skydd mot radongas i gruvor

Herr socialministern ASPLING erhöi ordet för att besvara herr *Hagbergs* (vpk) i kammarens protokoll för den 11 mars intagna fråga, nr 127, och anförde:

Herr talman! Herr Hagberg har frågat mig om jag kan upplysa om upptäckten av cancerhotande radioaktiv gas, benämnd radongas, i svenska gruvor och därvid speciellt Bergslagsgruvorna, föranlett vidtagande av skyndsamma skyddsåtgärder respektive instruktioner om sådana, och om så inte är fallet, om något initiativ kan påräknas från min sida.

Radon är en radioaktiv gas som emanerar från ämnen som innehåller radium. Eftersom radium finns i små mängder bl. a. i marken och i

byggnadsmaterial förekommer radon naturligt såväl utomhus som inomhus. Radon bildar dotterprodukter i partikelform som också är radioaktiva. Höga halter i andningsluften av radon och, framför allt, dess dotterprodukter torde kunna innebära ökad risk för lungcancer.

Statens strålskyddsinstitut har sedan länge bedrivit forskning rörande förekomsten av radon. När man i slutet av 1960-talet företog mätningar i några svenska gruvor fann man oväntat höga radonhalter på vissa platser. Fynden antydde att radon i gruvorna skulle kunna utgöra ett hälsoproblem. Ett nära samarbete inleddes därför mellan strålskyddsinstitutet och arbetarskyddsstyrelsen. Strålskyddsinstitutet genomförde snabbt en överiktmsmätning i samtliga gruvor. Därefter inleddes mer detaljerade undersökningar i gruvor där radonhalten syntes vara högst. Parallellt med dessa undersökningar pågår ett målinriktat forskningsarbete, som omspanner ingående studier av olika faktorer som kan påverka radonhalten såsom ventilation, fuktighet, temperatur m. m.

Hygieniska riktvärden för radonkoncentration har fastlagts av internationella strålskyddskommissionen (ICRP). Strålskyddsinstitutet har rekommenderat att dessa värden skall tillämpas. Tillsammans med arbetarskyddsstyrelsen har institutet utarbetat riktlinjer för bedömningen av erhållna mätresultat. Dessa kommer att följas upp med anvisningar om skyddsåtgärder. De mätningresultat som man har fått fram har delgetts berörda gruvföretag. Åtgärder har inletts för att snabbt nedbringa radonhalten.

Inom såväl arbetarskyddsstyrelsen som specialinspektionen för gruvor har man uppmärksamheten fäst på radonförekomsterna. Ett omfattande arbete pågår för att lösa de problem som är förknippade med radonet och för att snabbt få till stånd skyddsåtgärder där sådana bedöms behövliga. I anslutning här till vill jag erinra om att arbetarskyddsstyrelsen i fjol genom en ändring i arbetarskyddskungörelsen har fått ökade befogenheter att ingripa mot hälsofarliga luftförhållanden på arbetsplatserna.

Herr HAGBERG (vpk):

Herr talman! Jag får tacka socialministern för svaret på min fråga.

I press, radio och TV har det på senare tid förekommit uppgifter om att man upptäckt förekomst av radioaktiv gas i gruvorna. Arbetarna i gruvorna har blivit betänksamma och undrar hur det förhåller sig med riskerna med denna gas. Tyvärr är det så att de flesta arbetarna i gruvorna inte känner till vilka faror som kan hota dem — de kan bl. a. få lungcancer — och speciellt då rökare. Resultatet av mätningarna i gruvorna har inte trängt ut till arbetarna. Upptäckten av radongas i svenska gruvor är ju relativt ny. Därför måste det vara en förstahandsfråga att sprida detaljerad upplysning om denna upptäckt.

Statens strålskyddsinstitut, som har stått för undersökningarna, har konstaterat att värdena i många gruvor ligger över det gränsvärde som är fastställt. För att undanröja det här faromomentet måste en förbättring ske av ventilationen i gruvorna.

Enligt vad jag kunnat erfara är det här företagarna och företagsläkarna som bedömer i vilken omfattning man skall vidta åtgärder — så har det åtminstone varit hittills. Arbetarparten har i mycket liten utsträckning

eller inte alls fått ta del i arbetet på att förhindra förekomsten av radongas i gruvorna. Det verkar vara en viss sekretess kring denna fråga, som måtte vara mycket olycklig för frågans behandling. Resultaten måste redovisas, och vidtagna och planerade åtgärder måste redovisas öppet.

Socialministern säger i svaret att skyddsåtgärder och instruktioner kommer att utarbetas. Det hälsar jag med tillfredsställelse. Jag hoppas att det blir snabbt. Det är med intresse jag kommer att följa frågans utveckling och se vilket resultat det blir.

Till sist, herr talman, vill jag bara betona denna frågas allvarliga art och hoppas att arbetarskyddsstyrelsen, som i fjol fick ökad befogenhet att ingripa mot hälsofarliga luftförhållanden, kommer att ta itu med detta problem med stor kraft.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 8 Om tillsättande av en kommission för nyöversättning av Bibeln

Statsrådet fru MYRDAL erhöll ordet för att besvara herr *Wiklunds* i Stockholm (fp) i kammarens protokoll för den 11 mars intagna fråga, nr 128, och anförde:

Herr talman! Herr Wiklund i Stockholm har frågat mig, när jag avser att tillsätta den av 1963 års bibelkommitté föreslagna kommissionen för nyöversättning av Bibeln.

Jag är glad att kunna svara att förberedelsearbetet för tillsättandet av kommissionen nu fortskridit så långt, att endast ett par personfrågor återstår att lösa. Jag räknar därför med att utredningsarbetet skall kunna sättas i gång inom en nära framtid.

Herr WIKLUND i Stockholm (fp):

Herr talman! Jag skulle tro att det finns en ganska betydande opinion som delar min tillfredsställelse med det svar som statsrådet Myrdal har lämnat på min fråga. Det blir alltså inom en nära framtid en bibelkommission som får ta itu med den svåra uppgiften att söka ge oss en nyöversättning av Bibeln.

Duger då inte den gamla nu gällande 1917 års bibelöversättning? Riksdagen har i varje fall länge efterfrågat en nyöversättning – inte bara den tredjedel av riksdagsledamöterna som tillhör den kristna gruppen. Redan 1961 ställde sig riksdagen positiv till Manne Ståhls motion i denna sak.

Redan Bibeln som litterärt verk, läst av säkerligen en bred allmänhet som just sådant verk, synes vara i behov av en språklig granskning eller modernisering för att göra den språkligt mera tillgänglig för så breda grupper som möjligt och förstådd av olika skikt inom befolkningen. Det är en bildningsfråga, enligt min mening, eftersom så mycket av även modern skönlitteratur har sin utgångspunkt i Bibeln, dess gestalter och miljöer. Men man skall heller inte glömma att själva översättningen från grundtexterna tycks vara behäftad med brister och därför behöver grundligt granskas. Viktigt är att hela synen på dessa texter har ändrats,

nya textfynd har tillkommit och svenska språket har också undergått förändringar som skapar nya semantiska problem. För den ganska stora del av befolkningen som söker sig till Bibeln för att få svar på de s. k. djupare frågorna måste det också vara av största vikt att bibelöversättningen blir så texttrogen som möjligt. Här finns givetvis stora språkvetenskapliga, teologiska och kyrko- och kulturhistoriska problem att lösa, problem som det kommer att ta tid att tackla.

Jag upprepar att det är mycket tillfredsställande att man nu kan räkna med att en kommission snart kommer att gripa sig an med de problem som dras upp i denna digra volym – Nyöversättning av Nya testamentet, ett verk vilket redan som sådant är imponerande och som vid läsningen ger en föreställning om problemens komplicerade natur och svårighetsgrad.

Får jag, herr talman, komma med ett par kompletteringsfrågor?

Hur blir det med Gamla testamentet? Bibelkommittén föreslog en särskild utredning om den delen av Bibeln. Blir det en sådan utredning? Blir det för övrigt två Bibelversioner? Det var man också inne på.

Statsrådet fru MYRDAL:

Herr talman! Jag skall kort besvara kompletteringsfrågorna.

Avsikten är att man, samtidigt som man tillsätter en kommission för en nyöversättning av Nya testamentet enligt de riktlinjer som finns uppdragna i kommittébetänkandet, också skulle tillsätta en förberedande kommitté för översättning av Gamla testamentet. Den senare kommittén skulle alltså inte direkt få översättningsuppdraget men skulle få möjlighet att framlägga ett förslag till de riktlinjer enligt vilka det fortsatta översättningsarbetet även av Gamla testamentet skulle försiggå.

Herr WIKLUND i Stockholm (fp):

Herr talman! Jag är mycket tacksam för dessa kompletterande upplysningar. Jag har haft en motion i denna fråga. I denna tog jag även upp remissmaterialet, de yttranden som avgivits kring detta betänkande. Det är säkerligen ett mycket värdefullt material. Jag undrar bara om det skulle kunna göras allmänt tillgängligt i en eller annan form och alltså inte stanna inom den enhet som sysslar med dessa frågor inom utbildningsdepartementet. Kan man tänka sig det? Det är mycket annat sådant material som publiceras till och med i bokform.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 9 Ang. öppethållandet av skogsvägar för vilka statsbidrag utgår

Herr jordbruksministern BENGTTSSON erhöll ordet för att besvara herr Lorentzons (vpk) i kammarens protokoll för den 9 mars intagna fråga, nr 116, till herr kommunikationsministern, och anförde:

Herr talman! Herr Lorentzon har frågat chefen för kommunikationsdepartementet om han har uppmärksammat att med statsbidragsgivning förbundna villkor att hålla skogsvägar öppna ej synes ha avsedd effekt

Torsdagen den
18 mars 1971

*Ang. öppethållan-
det av skogsvägar
för vilka stats-
bidrag utgår*

och om han i detta läge är beredd att ta initiativ till införande av lagfäst skyldighet att öppethålla sådana vägar för allmänt utnyttjande. Frågan har överlämnats till mig för besvarande.

Jag vill först påpeka att statsbidrag till byggande av skogsvägar endast i vissa bestämda fall är förbunda med villkor att hålla vägen öppen för allmän trafik. Dessa fall, som frågan således måste avse, gäller skogshuvudvägar som är av särskild betydelse ur fritidssynpunkt och till vilka förhöjt statsbidrag utgått. Ett villkor för statsbidrag till dessa vägar är nämligen att vägen inte utan länsstyrelsens medgivande får stängas av under en viss tidsperiod, i regel 20 år. De här aktuella vägarna är dessutom som regel berättigade till underhållsbidrag enligt kungörelsen (1952:793) angående statsbidrag till enskild väghållning. Därigenom finns ytterligare garanti för att vägarna hålls öppna för allmänheten. Det måste dock observeras att förhållandena i vissa fall – såsom vid tjällossning eller andra trafik hinder – kan tvinga fram att även dessa vägar tillfälligtvis avstängs för allmänheten.

Den ordning som nu råder ger enligt min uppfattning tillfredsställande garanti för att de aktuella vägarna hålls öppna för allmänt nyttjande.

Herr LORENTZON (vpk):

Herr talman! Jag vill tacka jordbruksministern för svaret på min fråga. Däremot måste jag dock redan nu meddela att jag inte alls är tillfredsställd med svaret. Det sista som sägs, nämligen att den ordning som nu råder enligt jordbruksministerns uppfattning ger en tillfredsställande garanti för att de aktuella vägarna hålls öppna för allmänt nyttjande, stämmer ju inte alls med verkligheten. Låt mig då bara med några ord försöka berätta varför denna fråga har aktualiserats just nu.

Orsaken till att denna fråga har blivit ställd är den omfattande irritation och det utbredda missnöje som råder bland befolkningen, inte minst i Norrland, med de privata skogsbolagens handlande, då de avstänger skogsbilvägar och på stora skyltar meddelar att all privat biltrafik är förbjuden. Personligen har jag vid flera tillfällen under resor ute i olika delar av landet av befolkningen blivit uppmärksammas på just dessa missförhållanden. Vad befolkningen vill och fordrar är att riksdagen lagstiftar i denna fråga. Man kan helt enkelt inte förstå att – då dessa skogsbilvägar har anlagts med hjälp av allmänna medel – skogsbolag skall ha rätt att stänga vägarna för allmänheten.

Se exempelvis på den gamle skogsarbetaren. Det finns gott om sådana i Norrland. Han har utklassats ur produktionen. Han är till åren kommen och inte längre vinstgivande för de privata skogsbolagen. Det kan för honom bli ett aktningsvärt tillskott i hushållskassan på hösten när lingon och blåbär är mogna. Men då måste han för det sällskap som han har använda den gamla bilen för att komma till de bästa bärställena, och då har skogsbolagen låst vägarna med kraftiga lås.

Det talas i dag så intensivt om stöd till glesbygderna. Riksdagen har anslagit pengar till detta ändamål. Men när det gäller en så enkel sak som att underlätta för folket i dessa bygder att skapa sig en extrafortjänst genom bärplockning stannar det hela genom skogsbolagens oginhet. Vi har därtill de många människor som vill bort från tätorternas buller och

avgaser, som vill fiska, ströva i skog och mark, klättra i berg och göra utflykter med familjen, men skogsbolagen säger stopp.

Frågan om skogsbilvägarnas öppethållande för allmänheten är ingen ny fråga. Den har stötts och blötts under åtskilliga år, men lagar och förordningar tycks vara skrivna till skogsbolagens förmån. Är det ändå inte på tiden, herr statsråd, att denna fråga snabbbehandlas till förmån för folket?

Det har berättats mig att missnöjet är så stort ute bland folk, att man helt enkelt har sprängt sönder skogsbolagens järnlås. På detta sätt har dessa lagar och förordningar samt skogsbolagens uppträdande inspirerat folk till att bli lagbrytare. Missnöjet är allmänt känt.

Herr jordbruksministern BENGTTSSON:

Herr talman! Jag är ledsen över att herr Lorentzon inte är tillfredsställd med mitt svar. Men herr Lorentzon har tyvärr kommit in på fel vägar. Vi talar om helt olika vägar. Han har nämligen frågat mig om jag har uppmärksammat att med statsbidragsgivning förbundna villkor att hålla skogsvägar öppna ej synes ha avsedd effekt och om jag i detta läge är beredd att ta initiativ till lagfäst skyldighet att upprätthålla sådana vägar för allmänt utnyttjande.

De vägar som herr Lorentzon har frågat mig om har tillkommit sedan 1965, då riksdagen fattade beslut om dem. Vi har för närvarande ungefär 200 kilometer sådana vägar. Om herr Lorentzon kan finna någon enda sådan väg som bolag eller någon annan har avstängt, är jag beredd att omedelbart ta initiativ till att vägen öppnas.

Herr Lorentzon talar om helt andra vägar, som inte är förbundna med villkoret att de skall vara öppna för allmänheten, alltså de vägar som har tillkommit enbart för skogsbruket. Med dem finns inte några villkor förknippade att de skall vara öppna för allmänheten. På dessa vägar ställer man helt andra anspråk beträffande standarden. De är alltså så konstruerade att de bara skall tåla de ganska begränsade belastningar som förekommer inom skogsbruket. De är därför inte öppna för en allmän trafik.

Jag kan emellertid fästa uppmärksamheten på att riksdagen har att behandla en motion just i detta ärende, där man önskar utsträcka möjligheterna att få fram bättre skogsvägar och ändra statsbidragsgivningen så att även dessa skogsvägar i större utsträckning kan stå öppna för allmänheten. Men, herr Lorentzon, jag har svarat på den fråga som herr Lorentzon har ställt. Hade herr Lorentzon formulerat sin fråga annorlunda så hade svaret blivit annorlunda. Men, som sagt, den väg som herr Lorentzon beträdde följde jag snällt och troget.

Herr LORENTZON (vpk):

Herr talman! Ja, herr statsråd, det ligger ju till på det här sättet att skogsbolagen genom de lagar och förordningar som finns har möjligheter att handla på det sätt som de gör. Det beror på vilken bidragsgivning man själv anser att man behöver. Det står klart och tydligt utsagt att gäller det skogsväg som ur fritidssynpunkt anses vara av särskild betydelse, kan bidrag utgå med högst 70 procent eller också med högst 85 procent om

Torsdagen den
18 mars 1971

*Ang. öppethållan-
det av skogsvägar
för vilka stats-
bidrag utgår*

synnerliga skäl föreligger.

Om nu skogsbolagen anlitar de högsta bidragen vid byggandet av skogsbilvägen, äger bolagen inte rätten att avstänga vägen utan länsstyrelsens medgivande. Men nu är det ju så att skogsbolagen inte anlitar den högsta bidragsformen, och på det sättet slipper man undan. Enligt uppgifterna finns det ju rätt stora medel anslagna till dessa ändamål, men skogsbolagen använder sig inte utav dem. Och på det sättet tolkar de svenska juristerna den svenska lagen.

Nu är det ju ändå 30 år sedan vi fick kungörelsen 1943:530 och sedan dess har ändringar tillkommit. Hela tiden har det socialdemokratiska partiet suttit i regeringsställning och låtit svenska jurister tolka lagarna till skogsbolagens förmån. Det är ju det som frågan gäller.

Att missnöjet är välgrundat är allmänt känt. Det känner statsrådet säkerligen till om han rest i Norrland och ute i glesbygderna. Det har berättats mig att exempelvis Svenska cellulosabolaget har satt järnbommar för vägar som använts av människorna i dessa områden under århundraden. Hur kom Cellulosabolaget över skogarna i Norrland? Jag skall inte uppehålla mig vid den frågan här, men hur kom man över dem? Det är vägar som bönderna byggde för århundraden sedan. Dem har SCA satt järnbommar för så att bönderna inte ens får åka på dem.

Skall juristerna i fortsättningen få tolka lagarna på det här sättet, då måste det ju se litet underligt ut när man talar om jämlikhetens Sverige.

Ta de långa timmersläpen exempelvis, som kanske är det mest markanta i bilden av trafiken på de allmänna vägarna. I varje fall är det så i Norrland. Det är dessa timmersläp som i betydligt större utsträckning än andra motorfordon kör ned de allmänna vägarna och orsakar de stora kostnaderna i vägunderhållet. Bolagen har den fulla rätten att belasta de allmänna vägarna, t. o. m. med så stora överlastar som fordonen tål. Domstolarna har ju tvingats att ta upp dessa frågor nu, men när folket ställer kravet om att få använda motorfordon på skogsbilvägar som är byggda med allmänna medel, då säger man stopp.

Det är något fel, herr statsråd, som man nog måste ändra med det snaraste. Det är inget fel i min frågeställning.

Herr jordbruksministern BENGTTSSON:

Herr talman! Det kan ju vara förklarligt att det uppstår ett missnöje om man har sådana källor att ösa ur som herr Lorentzon. Han har ju talat om någonting helt annat än vad jag har talat om. De vägar som man får det högre statsbidraget till – som tillkom år 1965, märk väl – är alltså förbundna med villkor att hållas öppna för allmänheten. Det är dessa vägar som herr Lorentzon har frågat mig om, och det är om dem jag har svarat.

Då säger herr Lorentzon: Ja, men det är bolagen som inte utnyttjar möjligheterna att få sådana här bidrag till vägarna. Det är också en något felaktig bild, därför att det avgör inte bolagen, utan även naturvårdsintresset i länet kommer in i bilden.

Om det i ett län, där man behöver bygga en skogsväg för skogsbruket, finns ett intresse att kombinera skogsintresset med naturvårds- och fritidsintresset och göra vägen så att den kan betjäna båda intressena,

Torsdagen den
18 mars 1971

*Om förkortning
av väntetiden för
handikappade
som önskar för-
värva högtalande
telefoner*

garanterar jag att då kommer det också att bli högre bidrag till vägen.

Beträffande de gamla vägar som tillkommit enbart för skogsbruket sade riksdagen år 1965 – jag minns inte om herr Lorentzon var bland oss då – ifrån att det inte var lämpligt att använda dem, såsom de är konstruerade, för allmän trafik och att man därför skulle anlägga de här speciella skogsbilvägarna, som är av intresse ur fritidssynpunkt, och anslå ett högre bidrag till dem.

Jag är naturligtvis beredd, när skogsbruksutredningen har tagit ställning till de motioner som överlämnas till den, att se till att vi får fram kanske mycket fler vägar i skogarna, som är lämpliga för den tunga turisttrafik som då kan komma i fråga på dessa vägar. Men, som sagt, herr Lorentzon, var snäll och fråga om det som herr Lorentzon vill ha svar på. Då är jag också beredd att svara på hans frågor.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 10 Om förkortning av väntetiden för handikappade som önskar förvärva högtalande telefoner

Herr kommunikationsministern NORLING erhöll ordet för att besvara herr *Börjessons* i Falköping (c) i kammarens protokoll för den 11 mars intagna fråga, nr 123, och anförde:

Herr talman! Herr Börjesson i Falköping har frågat mig om jag avser att medverka till att förkorta väntetiden för de handikappade som önskar förvärva i telekataloger utannonserade högtalande telefoner.

Televerket erbjuder abonnemang på högtalande telefon och upplyser om detta i telefonkatalogen, men verket har inte aktivt marknadsfört denna typ av telefoner. Anledningen till detta är att televerket fortfarande provar dessa apparater. Utveckling och framställning av högtalande telefoner är tekniskt sett mycket besvärlig. Trots att sådana telefoner provats i televerkets nät ett antal år, har det inte lyckats för fabrikanterna att få fram en apparat som helt uppfyller de krav som televerket uppställt.

Att leveranstiden är relativt lång för högtalande telefoner sammanhänger framför allt med upprepade leveransförseningar till televerket och med att verket ofta inte kunnat godkänna de gjorda leveranserna.

Om det kan styrkas att en viss teleanordning är till gagn för en handikappad ger televerket förtur. Kan en handikappad genom läkarintyg eller på annat sätt visa att högtalartelefon väsentligt skulle underlätta telefonerandet, kan han sålunda påräkna en snabbare leverans.

Herr BÖRJESSON i Falköping (c):

Herr talman! Låt mig allra först tacka för svaret.

Jag har åtminstone fått besked om vad anledningen är till att televerket har så lång leveranstid på högtalande telefoner. Anledningen till min fråga var bl. a. att en vårdare till en gravt handikappad kontaktade mig och bad att jag skulle ta upp denna fråga på ett eller annat sätt. Hon hade nämligen för sin patients räkning kontaktat televerket i och för förhyrning av en dylik apparat och där blivit upplyst

Torsdagen den
18 mars 1971

*Om förkortning
av väntetiden för
handikappade
som önskar för-
värva högtalande
telefoner*

om att det var fråga om en så pass lång väntetid, att den var nära nog obegränsad.

Ja, herr talman, jag har fått ett svar som jag ingalunda är nöjd med. Det är inte kommunikationsministerns fel att jag inte är nöjd med svaret, men jag vill helt enkelt säga att det väl egentligen är underligt att inte televerket med all sin expertis kan leta upp ett företag inom landet som kan tillverka högtalande telefoner av godtagbar kvalitet. Nog borde det i så fall finnas möjligheter att påräkna hjälp utifrån, med andra ord genom utländsk expertis om inget annat hjälper.

I telefonkatalogen annonserar man vidare om högtalande telefoner, men man talar inte om att det finns obegränsad väntetid. Man meddelar inte heller att den som önskar anskaffa en sådan apparat skall styrka genom läkarintyg att han är handikappad. Är man inte handikappad, kan man tydligen inte få tillgång till en dylik apparat.

Jag ömmar för de handikappades behov i detta sammanhang, och jag vet att många handikappade personer mycket väl kunde klara sig hjälpligt, om de hade möjligheter att få tillgång till en dylik apparat. En sådan telefon bryter isoleringen från ytttervärlden därigenom att den ger kontakt med andra människor.

Herr talman! Jag noterar att jag har fått ett svar, och jag tackar för svaret, men jag är ingalunda nöjd med det.

Herr kommunikationsministern NORLING:

Herr talman! Jag nämnde i mitt svar att en handikappad får förtur, om han kan styrka behovet. Om det visar sig att sådan förtur inte beviljas, kommer chefen för televerket att påminna telekontoren om gällande ordning.

Väntetiden har kunnat vara relativt lång, även om förtur beviljats, just på grund av de förhållanden jag tidigare relaterade. Men enligt vad jag erfarit kommer under innevarande vår relativt stora leveranser av högtalande telefoner till televerket att avsevärt förkorta väntetiden. Det är därmed min förhoppning att det mest akuta problem som herr Börjesson har tagit upp skall kunna undanröjas.

Herr BÖRJESSON i Falköping (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka för det kompletterande svar som jag fick av kommunikationsministern. Det andas åtminstone större optimism än det första svaret jag fick.

Det står dock klart att en handikappad kan i bästa fall genom läkarintyg få en dylik apparat i förtur om det finns någon att få, och det noterade jag i mitt första anförande. Men jag anser att det ändå i viss mån är fråga om godtycklighet att en handikappad behöver styrka sitt behov av en dylik apparat. Jag kan notera att jag icke fått svar från kommunikationsministern på vad han anser om att televerket i sin reklam inte anger att det är fråga om väntetider vid leverans av högtalande telefoner.

Jag beklagar, herr talman, att jag behövt ta upp den här frågan inför kammaren, men det är på grund av att jag den 2 februari 1971 tillskrev televerket och begärde en förklaring till att leveranstiden är så lång när det gäller högtalande telefoner. Jag har inte fått svar från televerket. Nu har jag fått det av kommunikationsministern, och jag tackar för det, men jag ifrågasätter huruvida det inte är lång leveranstid även på andra tekniska hjälpmedel som televerket saluför.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 11 Ang. utredningen om teletaxorna

Herr kommunikationsministern NORLING erhöll ordet för att besvara herr *Brännströms* (s) i kammarens protokoll för den 11 mars intagna fråga, nr 125, och anförde:

Herr talman! Herr Brännström har frågat mig om jag kan upplysa om dels när den pågående utredningen om teletaxorna beräknas bli klar, dels om i dess direktiv ingår att pröva möjligheterna såväl till enhetlig taxa för abonnenterna inom en kommun som samma prisnivå för varje kommun oavsett befolkningsunderlag och geografiska förhållanden.

Televerkets styrelse har tillsatt en arbetsgrupp med uppgift att se över nuvarande taxe- och debiteringsprinciper för huvudabonnemang och telefonsamtal. Arbetsgruppen skall – enligt en särskild punkt i de omfattande direktiven – bl. a. överväga införande av enhetstaxa för samtal inom kommunblock.

Arbetsgruppen kommer att successivt redovisa delförslag. Redan under innevarande år väntas förslag om utvidgning av systemet med s. k. huvudortstaxa, vilket kommer att innebära en sänkning av taxorna för samtal från olika delar av större regioner till huvudorten i regionen. Under året kommer också förslag om reducering av antalet avståndsklasser för rikssamtal att läggas fram. Båda dessa förslag kommer att innebära fördelar för framför allt abonnenterna i Norrland.

När det gäller frågan om enhetlig taxa för samtal inom kommun hör denna samman med en allmän reformering av taxesystemet, vilken kräver noggranna studier av trafikströmmar, trafikintensitet m. m. Något förslag i detta avseende kan därför inte väntas under innevarande år. Utredningsarbetet inom televerket bedrivs emellertid med största skyndsamhet. I detta sammanhang vill jag erinra om att televerket nyligen beslutat om en taxereform för samtal till centralorten inom eget kommunblock. Reformen medför kostnadssänkningar på mellan 50 och 90 procent för de abonnenter som hittills debiterats efter rikstaxa.

Herr BRÄNNSTRÖM (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret. Det är i många stycken

Torsdagen den
18 mars 1971

*Ang. utredningen
om teletaxorna*

mycket positivt men ändå i vissa avseenden också något begränsat till sitt innehåll och i detta sammanhang inte heller helt tillfredsställande.

Om man konstaterar att taxesättningarna för samtal mellan orter inom kommunen till huvudorten blir föremål för en ny taxesättning, så är detta att hälsa med tillfredsställelse. Det är en värdefull förbättring för alla som berörs av de avstånd, vilka – som kommunikationsministern nämnde i svaret – i Norrland är så pass stora att de kostnadsmässigt och även i andra avseenden är verkligt kännbara för många människor.

Översynen av rikstaxorna är också att emotse med glädje. Detta kommer att förändra situationen för regionens kontakter med övriga delar av landet. Vad som enligt min uppfattning inte är helt tillfredsställande är emellertid den del som skulle röra en enhetlig taxesättning inom kommunerna. Med de geografiskt stora kommuner som vi skapat i kommunsammanläggningskedet och fortfarande är på väg att genomföra, finns det ännu rätt mycket att göra. Det finns i dagsläget kommuner som har sådana teletaxesättningar att det inte bara skulle bli fråga om justeringar av taxesättningen till centralorten inom kommungränsen, även om en sådan justering givetvis kan betraktas som den viktigaste. Många kommuner som haft en tidigare centralort med ofta långt avstånd redan till den orten har gått samman, och för dem är det av ytterligt stor betydelse att även den orten kan nås inom en enhetstaxa samt, framför allt, att man får rättvisa oavsett var man bor i kommunen.

Jag skulle därför vilja efterfråga möjligheten av ett komplement, innebärande att kommunikationsministern till den arbetsgrupp som är sysselsatt med denna översyn om möjligt skulle framföra önskemålet att de riktlinjer som nu utarbetats också kan kompletteras med hänsyn till önskvärdheten av att kommunerna skulle få en enhetlig taxesättning för samtliga medborgare.

Herr kommunikationsministern NORLING:

Herr talman! Som svar på herr Brännströms sista fråga, som också fanns med i hans ursprungliga fråga, nämligen om det i denna utredning givits direktiv som skulle innebära att man skall pröva möjligheterna såväl till enhetlig taxa för abonnenterna inom en kommun som till samma prisnivå för varje kommun, oavsett befolkningsunderlag och geografiska förhållanden, vill jag säga att det i direktiven ingår att överväga införandet av enhetstaxa inom kommunblock.

Om herr Brännström med sin formulering menar att samma enhetliga taxa skall gälla inom samtliga kommuner, så inbegrips detta i direktiven. Herr Brännström syftade då förmodligen på att samtliga samtal exempelvis inom Stockholm är lokalsamtal och alltså bara ger en markering. Den förmånen anses till en del uppvägas av att kvartalsavgifterna i bl. a. Stockholm, Göteborg och Malmö är högre än i stora delar av landet i övrigt. Men det är möjligt att skillnaderna i kvartalsavgifterna numera borde vara större; den frågan skall tas upp av en annan utredning.

Om herr Brännström med sitt yttrande att prisnivån skall vara densamma för varje kommun menar att de totala telefonkostnaderna skall vara desamma var man än är bosatt i landet tar han naturligtvis upp en större fråga. Men även den ligger inom ramen för taxeutredningen på

grund av dess vittomfattande direktiv.

Jag vill sluta med att hänvisa till vad trafikutskottet har sagt i sitt utlåtande över de motioner som jag föreställer mig skall behandlas i riksdagen kanske redan under morgondagen. Utskottet har klart angivit hur man ser på det fortsatta utredningsarbetet i dessa delar.

Herr BRÄNNSTRÖM (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka för det kompletterande svaret.

Vad jag kanske främst avsåg med min frågeställning var huruvida man inom samma kommun, oavsett vem man skall ha ett samtal med, har möjlighet att få en enhetlig taxesättning. Såvitt jag har kunnat läsa ut av svaret och av den redovisning som kommunikationsministern har lämnat föreligger ännu inte någon möjlighet att få den reformen relativt snabbt. Det steg som har tagits och som innebär att centralorten nås med enhetstaxa är att hälsa med tillfredsställelse — det är kanske ändå viktigast. Men vi har i våra stora Norrlandskommuner det förhållandet att de förutvarande kommuncentra är av väldigt stor betydelse för människorna. Därför kan redan den taxesättning som gäller för att nå den orten betraktas som ganska orättvis och betungande.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 12 Om publicering av yttranden över betänkande av kompetensutredningen

Herr utbildningsministern CARLSSON erhöll ordet för att besvara herr *Richardsons* (fp) i kammarens protokoll för den 9 mars intagna fråga, nr 119, och anförde:

Herr talman! Herr Richardson har frågat mig, om jag är beredd att låta publicera ett representativt urval remissyttranden över kompetensutredningens betänkande "Vägar till högre utbildning I" (SOU 1970:21).

En fyllig redovisning av remissinstansernas synpunkter på de aktuella betänkandena kommer givetvis att ges. Om denna redovisning skall lämnas i en kommande proposition eller i en separat publikation kan för dagen inte avgöras.

Herr RICHARDSON (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka utbildningsministern för svaret.

Jag har ställt den här frågan av framför allt två skäl. Det ena är att jag anser att frågan om kompetensbestämmelserna beträffande gymnasieskolan är oerhört viktig — kanske den allra viktigaste frågan på utbildningspolitikens område just nu. Det andra skälet är att detta problem har varit föremål för alldeles för litet uppmärksamhet och allmän debatt.

Utvecklingen på utbildningens område under de senaste åren har lett till att kompetensbestämmelserna kommer att få vittgående konsekvenser för gymnasieskolans struktur och funktion. De enskilda elevernas val av utbildningslinjer och studievägar styrs nämligen i mycket hög grad av just

Nr 46

Torsdagen den
18 mars 1971

*Om publicering av
yttranden över
betänkande av
kompetensutred-
ning*

*Om möjligheter
för studerande
att återhämta
undervisning
som förlorats ge-
nom arbetsmark-
nadskonflikten*

sådana bestämmelser. Vi kan alltså lätt hamna i det läget att vi får en annan skola än vad riksdagen och regeringen egentligen har avsett.

Till detta kommer att vi för närvarande vet alldeles för litet om i vilken utsträckning eleverna från gymnasieskolans olika linjer kommer att besitta de kunskaper och färdigheter som behövs för framgångsrika studier vid universitet och högskolor. Vi får verkligen akta oss för att ordna det så att vi bäddar för misslyckanden i de fortsatta studierna. Kompetensutredningen har enligt min mening tagit alltför lätt på dessa problem.

Det är bl. a. av dessa skäl angeläget att vi får en allmän debatt om de här frågorna. De initiativ till att stimulera till allmän debatt som tidigare har tagits av exempelvis U 68 med dess debattpromemorior tycker jag är lovvärda. När nu kompetensutredningen inte gjort något liknande – och jag klandrar den inte för det – skulle publicerandet av en del remissmaterial kunna skapa underlag för en debatt som är behövlig.

Utbildningsministern avvisar inte tanken på en separat publikation i sitt svar, och jag är tacksam för det. Han nämner som en alternativ möjlighet den vanliga redovisningen i propositionen. Mot det kan man invända att den inte ger tid till någon allmän debatt och dessutom att regeringen ju då redan tagit ställning till frågan.

Det finns alltså skäl som talar för att det skulle vara värdefullt med en separat publikation, men jag kan däremot inte finna några egentliga skäl emot en sådan. Man kan knappast anföra kostnadsskäl. Om man beaktar vad de flesta utredningar och det arbete som ligger bakom tillkomsten av remissmaterialet kostar, kan inte merkostnaden vara särskilt avskräckande. Återstår så tidsskälet, och jag vill därför fråga utbildningsministern när regeringen tänker ta ställning till kompetensutredningens förslag.

Herr utbildningsministern CARLSSON:

Herr talman! Jag delar herr Richardsons uppfattning att kompetensutredningen berör intressanta och viktiga problem och jag skall gärna efter måttet av min förmåga försöka bidra till att vi får en så bred diskussion som möjligt innan det är dags för riksdagen att ta ställning. I det sammanhanget skall jag överväga det önskemål som herr Richardson har framfört.

Jag vågar för dagen inte nämna någon exakt tidpunkt för när det kan bli aktuellt med ett ställningstagande från regeringens sida. Jag har nämligen också uppfattningen att det är önskvärt i en sådan här politiskt viktig fråga att vi får en bred diskussion innan ställningstagandena blir aktuella. För dagen kan jag alltså inte svara exakt på den senare delen av herr Richardsons fråga.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 13 Om möjligheter för studerande att återhämta undervisning som förlorats genom arbetsmarknadskonflikten

Torsdagen den
18 mars 1971

*Om möjligheter
för studerande
att återhämta
undervisning
som förlorats ge-
nom arbetsmark-
nadskonflikten*

herr *Wikströms* (fp) i kammarens protokoll för den 10 mars intagna fråga, nr 120, och anförde:

Herr talman! Herr Wikström har frågat mig vilka åtgärder som kommer att vidtas för att snarast göra det möjligt för studerande vid grundskolor, gymnasiala skolor och universitet att återhämta den genom arbetsmarknadskonflikten förlorade undervisningen.

Behovet av särskilda åtgärder synes vara mycket varierande. Det är därför knappast lämpligt att meddela bestämmelser av generell räckvidd. En del åtgärder har redan vidtagits av utbildningsmyndigheterna. Undersökningar pågår inom dessa myndigheter om vilka ytterligare insatser som kan vara motiverade. När resultaten av dessa undersökningar föreligger, avser jag att pröva vilka åtgärder som kan behövas för att mildra verkningarna av konflikten inom utbildningsväsendet.

Herr WIKSTRÖM (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret. Egentligen borde ju utbildningsministern ha tackat mig för frågan, eftersom det måste vara ett bra tillfälle för den högste ansvarige för landets skolor att så här en vecka efter det att konflikten har avbrutits svara på de frågor som många elever ställer om vilka kompensatoriska åtgärder man avser att vidta för att eleverna skall ha möjlighet att återhämta det de har förlorat.

Nu tycker jag inte att det finns särskilt mycket konkret i svaret: jag skall återkomma till det. Man kan notera att eleverna är alldeles entydiga i sin uppfattning att det har varit ett allvarligt avbräck, och det var väl också en av orsakerna till att regeringen tog initiativ till att avbryta konflikten.

I en skrivelse som Reftec, ett samarbetsorgan mellan Chalmers i Göteborg och Teknis i Stockholm, har sänt till avtalsverket och SACO skriver man: "Konfliktskadorna ökar kraftigt trots att konflikten är hävd. För detta finns en allvarlig risk om inte en omedelbar uppgörelse sker i frågan om ersättningsundervisningen. — — —"

Varje dags dröjsmål innebär extra skadeverkningar — — —. Till skillnad från konflikten 1966, då ersättningsundervisningen löstes på tre dagar, är de studerande nu närmare läsarets slut. Det finns bara två månader att ta igen den förlorade undervisningen på.

Reftec kräver för teknologerna full kompensation för de laborationer de gått miste om under konflikten. Det anses nödvändigt då laborationerna ingår som en obligatorisk del i undervisningen."

I en annan skrivelse framhåller Riksförbundet Hem och skola att eleverna måste få kompensation för vad de förlorat under konflikten. Förbundet är inte tillfreds med skolöverstyrelsens mening att det inte föreligger behov av generella åtgärder för ersättningsundervisning och anför: "För de skolor i landet som hade vintersportlov i första omgången bortföll dock 13 skoldagar, vilket motsvarar 14 procent av antalet effektiva arbetsdagar under vårterminen. Detta bortfall kan inte bäras utan påtaglig försämring av arbetsresultaten.

Det bör äligga skolmyndigheterna att ge eleverna full kompensation för utebliven undervisning under konflikten."

Riksförbundet begär att regeringen skall ge tillräckliga anslag för detta

Torsdagen den
18 mars 1971

*Om beaktande av
miljöskyddskra-
ven vid prövningen
av utländskt före-
tags ansökan om
tillstånd till etable-
ring i Sverige*

Av utbildningsministerns svar framgår att undersökningar pågår beträffande denna fråga. Det är viktigt att eleverna snarast får besked om vilka åtgärder som kommer att vidtagas. Jag vill bara fråga utbildningsministern: När kan eleverna få svar på sina frågor på denna punkt?

Herr utbildningsministern CARLSSON:

Herr talman! Jag vill först med anledning av herr Wikströms inlägg konstatera att de berörda verken omedelbart gick ut med sitt cirkulär till skolor och andra undervisningsanstalter. Därefter har inom verken pågått ett intensivt arbete för att kartlägga de konkreta behoven inom de skilda utbildningsanstalterna. Som jag sade i mitt första svar är behoven uppenbarligen varierande med hänsyn till de skilda slagen av undervisning och den olika karaktären på den undervisning som bedrivs.

Vidare har kontakt tagits med personalorganisationerna. Det är en nödvändighet när det gäller en fråga som denna. Det är alltså inte staten ensam som kan bestämma eller ensidigt fastlägga efter vilka linjer man skall inhämta vad som har förlorats. Detta är också bakgrunden till att jag inte kan gå in på en mera konkret diskussion än vad jag gjort här i dag.

Jag kan alltså försäkra herr Wikström att det pågår ett intensivt arbete för att finna vettiga lösningar på dessa problem. Jag hoppas att det skall bli möjligt att ge eleverna en chans att hämta in vad de förlorat under konfliktveckorna.

Herr WIKSTRÖM (fp):

Herr talman! Jag tackar för utbildningsministerns kompletterande svar. Jag tyckte att det var bra, därför att det klargjorde att det finns en vilja från regeringens sida att hålla eleverna skadeslösa. Jag tror att detta är viktigt, ty annars kan man ju inte motivera det ingripande som riksdagen gjorde för några dagar sedan. Om vi då bedömde läget på undervisningssektorn så allvarligt som vi gjorde, måste vi vara beredda att ta konsekvenserna av detta och se till att eleverna verkligen kompenseras.

Jag har tolkat utbildningsministerns kompletterande svar så att vi kan räkna med att eleverna under de närmaste veckorna får ett besked om på vilka vägar de skall kunna hållas skadeslösa för det undervisningsbortfall som har skett.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 14 Om beaktande av miljöskyddskraven vid prövningen av utländskt företags ansökan om tillstånd till etablering i Sverige

Herr handelsministern FELDT erhöll ordet för att besvara herr *Berndtsons* i Linköping (vpk) i kammarens protokoll för den 12 mars intagna fråga, nr 129, till herr justitieministern, och anförde:

Herr talman! Herr Berndtson i Linköping har frågat justitieministern om vid behandling av utländska företags ansökan om etablering i Sverige även vederbörande företags produktion, exempelvis kemisk produktion,

Torsdagen den
18 mars 1971

*Om beaktande av
miljöskyddskra-
ven vid prövningen
av utländskt före-
tags ansökan om
tillstånd till etable-
ring i Sverige*

ger anledning till att först pröva också miljöskyddsaspekten innan sådant tillstånd lämnas. Frågan har överlämnats till mig för besvarande.

Den prövning och kontroll som enligt särskilda regler sker av utländska företags etablering och verksamhet här i landet är inte avsedd att omfatta miljösynpunkter. Detta är enligt min mening riktigt.

Vid prövning av miljöskyddsaspekten gäller i första hand 1969 års miljöskyddslag. Den gäller lika för alla företag i Sverige, vare sig de är svenska eller utländska.

Herr BERNDTSON i Linköping (vpk):

Herr talman! Jag ber att få tacka handelsministern för svaret, men jag finner det minst sagt anmärkningsvärt att handelsministern anser det vara riktigt att ingen särskild prövning i fråga om miljösynpunkterna sker i samband med utländska företags etablering i vårt land.

Bakgrunden till min fråga är USA-företaget Dow Chemicals etablering i Norrköping. Detta företag har enligt egen uppgift deltagit i napalmtillverkning fram till maj 1969 och bedriver såvitt känt fortfarande tillverkning av de avlövningsgifter som med sådan förödande verkan användes av USA i dess utrotningskrig i Vietnam. Det är alltså fråga om ett mycket avancerat företag när det gäller tillverkning av kemiska stridmedel.

Inför den planerade etableringen i Norrköping var företaget mycket förteget om sina tillverkningsplaner. Nu anges det vara fråga om latexproduktion. Denna förtegenhet -- som företaget självt motiverade med konkurrensskäl -- liksom avsikterna att använda svavelrik olja och inte minst företagets ansökan om undantag från skyldighet att söka tillstånd hos koncessionsnämnden för miljöskydd har vållat berättigad oro hos befolkningen. Många befarar också att det i framtiden kan bli fråga om betydligt farligare produktion än den som från början angetts.

Enligt min mening är ett företag som Dow Chemical, med dess medverkan i produktionen av kemiska stridsmedel, en så allvarlig belastning att en mycket restriktiv prövning av företagets etablering i vårt land måste vara befogad. När nu enligt svaret inte de nuvarande generella reglerna för tillståndsgivning innefattar granskning av ett utländskt företags bakgrund och allmänna produktion -- inte bara det som ansökan gäller -- är det då inte dags för regeringen att vidta åtgärder för att skärpa bestämmelserna i detta avseende?

Herr handelsministern FELDT:

Herr talman! Herr Berndtson i Linköping valde att tolka mig som om jag hade sagt att det inte sker någon prövning av utländska företags etablering i det här landet ur miljösynpunkt. Men han angav själv i sin framställning av ett speciellt företags problem just den institution som har att verkställa en sådan prövning, dvs. koncessionsnämnden för miljöskydd.

Med andra ord: Vi har en lagstiftning, vi har en administrativ praxis och vi har myndigheter som har till uppgift att pröva samtliga företags etableringar och produktion ur miljösynpunkt. Och eftersom det ur befolkningens synpunkter måste vara likgiltigt om den miljöfördärvande

produktionen finansieras med svenskt eller utländskt kapital, så bör väl den enda riktiga principen vara att låta denna prövning ur miljösynpunkt gälla generellt, oberoende av företagets tillhörighet när det gäller nationaliteten.

Herr BERNDTSON i Linköping (vpk):

Herr talman! Riktigt så enkelt är det kanske ändå inte, att det är likgiltigt om det är ett svenskt eller ett multinationellt företag. Det förhållandet att mäktiga ekonomiska intressen med säte i USA står bakom det aktuella företaget utgör i varje fall enligt min mening anledning till särskild oro. Det är lätt att föreställa sig vad som tillmäts den största betydelsen vid företagsledningens bedömning, om valet står mellan svenska naturvårdsintressen och aktieägarnas profitintressen. Det tycker jag att företagets egen presentation klargör, där man talar om de betydande framsteg som gjorts för att hejda prisutmattningen, om den förbättrade vinsten och om hur man nästan fördubblat vinsten i Europa osv.

Just frågan var besluten fattas har väl ändå en viss betydelse i sammanhanget, och jag menar fortfarande att det föreligger ett behov av skärpning på denna punkt.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 15 Ang. beredskapen mot smittkoppor

Herr socialministern ASPLING erhöll ordet för att besvara herr Källstads (fp) den 12 januari framställda interpellation, nr 17, och anförde:

Herr talman! Herr Källstad har frågat mig om jag ämnar vidta några åtgärder för att göra vårt smittkoppskydd mera betryggande.

Enligt lagen om ympning mot smittkoppor skall barn ympas i regel före utgången av det år under vilket barnet fyller fyra år. Vidare skall värnpliktig ympas när han första gången inställer sig för tjänstgöring. När smittkoppspidemi hotar eller brutit ut i landet, kan dessutom ympning anbefallas i den omfattning som anses nödvändig.

Såsom interpellanten anförte kan ympningstekniken vara mindre tillfredsställande hos läkare som varje år endast utför ett fåtal ympningar. Detta förhållande har också uppmärksamats av socialstyrelsen, som nu överväger att bl. a. regionvis anordna repetitionskurser i vaccinations-teknik.

Vad beträffar skyddet mot införsel av smittkoppor till Sverige har föreskrivits, att den som inom 14 dygn efter avresa från de flesta länder utanför Europa anländer till Sverige skall vid ankomsten hit förete internationellt giltigt bevis om ympning mot smittkoppor. I karantäns-kungörelsen finns vidare bestämmelser om att personer som kommer från smittat område skall vara försedda med giltigt smittkoppsintyg. Det åligger enligt kungörelsen polismyndighet samt tull, lots, hamnpersonal och trafikpersonal vid internationella flygplatser att var och en inom sitt tjänstgöringsområde vaka över efterlevnaden av kungörelsen och de

föreskrifter socialstyrelsen med stöd därav utfärdar. Genom beslut den 29 januari 1971 har karantänskungörelsen kompletterats med en föreskrift som innebär att polismyndighet i samband med passkontrollen skall biträda med den direkta kontrollen av ympningsbevis vid internationella flygplatser.

Åtgärder har sålunda vidtagits för att förbättra smittkoppskyddet. Jag är förvissad om att socialstyrelsen även i fortsättningen följer denna fråga med uppmärksamhet.

Herr KÄLLSTAD (fp):

Herr talman! Jag vill först tacka socialministern för svaret på min interpellation.

Jag noterar speciellt två saker i svaret. Den ena är att socialstyrelsen nu överväger att bl. a. regionvis anordna repetitionskurser i vaccinations-teknik. Den andra är ett beslut som har fattats efter det att min interpellation framställdes den 12 januari, nämligen beslutet av den 29 januari i år om att karantänskungörelsen kompletteras med en föreskrift, som innebär att polismyndighet i samband med passkontrollen skall biträda med den direkta kontrollen av ympningsbevis vid internationella flygplatser. Jag återkommer till de sakerna om en liten stund.

I det cirkulär som medicinalstyrelsen gav ut den 11 oktober 1965 framhöll man att det är en brist att besiktningsskravet vid revaccination numera är slopat internationellt. Det sades också att denna eftergift sannolikt har bidragit många ympade uppfattningen att besiktningen skulle vara obehövlig vid revaccination.

Det förhåller sig väl så att Världshälsoorganisationen inte direkt kan tvinga på länder besiktningsskrav. Men i Sverige kan ett sådant krav i alla fall ställas, tycker jag. Här borde myndigheterna påminna ymparna om att en revaccination utan s. k. anslag, alltså utan att den slår an, inte kan anses utförd enligt läkekonstens alla regler. Även för resebyråer och den resande allmänheten måste det framhållas med kraft, menar jag, att en ympning utan anslag är otillförlitlig. Statistiken visar att det oftast inte är främlingar som för in variolasmitta i ett land som vårt utan det är landets egna invånare, huvudsakligen turister som återvänder med flyget.

I Läkartidningen som jag har hänvisat till i min interpellation påtalas det att ymparnas kunskaper om hur en smittkoppsvaccination rätt skall utföras inte är vad de borde vara. Man skulle alltså kunna överväga om inte socialstyrelsen borde dra in lämnade tillstånd att utfärda internationella vaccinationsintyg och begränsa behörigheten till läkare som har nödig kompetens. På denna punkt har socialministern här meddelat att socialstyrelsen "nu överväger att bl. a. regionvis anordna repetitionskurser i vaccinationsteknik". Det vore väl riktigt om detta övervägande ledde till ett förverkligande av dessa tankar.

Jag menar alltså att vi måste ha en hög beredskap mot smittkoppor. Det är allt fler människor som reser, de reser allt snabbare och till allt avlägsnare länder, och luftfartsorganen arbetar outtröttligt på att genomföra rationaliseringar. Förenklingar av rutiner vid köp av biljetter och vid gränskontroller är ofta aktuella. Man föreslår att flygets passagerarlistor skall tas bort och att biljetterna skall säljas på samma sätt

som till buss och tåg. Man inför på allt flera håll gröna linjer för pass- och tullpassage med stickprovskontroll, och ett ökat antal länder träffar överenskommelser om borttagande av passtväng.

Jag fick t. ex. uppgift om att det i Världshälsoorganisationens tidning, World Health, har meddelats att USA förenklat sin kontroll av resenärer. Resande som anländer till USA möts nu av en enda tjänsteman; denna har ersatt karantänsinspektören, immigrations- och tulltjänstemännen. Vidare kräver USA inte längre smittkoppsvaccination av ankommande resenärer. Det är bara folk som kommer från smittkoppsländer som måste visa upp intyg om vaccination enligt Världshälsoorganisationens tidning World Health.

Nu har alltså turen kommit till karantänskontrollen, och man föreslår också här stickprovskontroll. Tillsammans med andra reselättnader skulle en sådan förenkling göra denna kontroll av smittsamma sjukdomar illusorisk. Detta är vad Läkartidningen och läkarna påtalat; smittkoppskyddet skulle nästan vara en illusion, och ännu mera illusoriskt skulle det bli.

I svaret hänvisar socialministern till vad som nu gäller: "Vad beträffar skyddet mot införsel av smittkoppor till Sverige har föreskrivits, att den som inom 14 dygn efter avresa från de flesta länder utanför Europa anländer till Sverige skall vid ankomsten hit förete internationellt giltigt bevis om ymning mot smittkoppor." Enligt Världshälsoorganisationens bestämmelser, som ju följs i den svenska karantänskungörelsen, får misstänkta smittkoppsfall inte isoleras eller övervakas längre tid än 14 dygn. Men vid två smittkopps epidemier i Västtyskland – jag har nämnt dem i interpellationen – den senaste i Meschede i Westfalen förra året, iakttog man fall där inkubationstiden var 16 dagar. I Meschede isolerades s. k. kontakter i 18 dygn. Såvitt jag förstår måste frågan om en förlängning av den antagna inkubationstiden göras aktuell.

Jag vill därför höra om statsrådet Aspling möjligen har övervägt en sådan förlängning.

Vidare heter det i svaret, som jag förut nämnde: "Genom beslut den 29 januari 1971 har karantänskungörelsen kompletterats med en föreskrift som innebär att polismyndighet i samband med passkontrollen skall biträda med den direkta kontrollen av ymningsbevis vid internationella flygplatser."

Det är, såvitt jag kan begripa, riktigt och bra att karantänskungörelsen kompletteras på detta sätt. Med anledning härav skulle jag vilja göra en liten reflexion kring frågan om förbättring av inresekontrollen. Är det meningen med denna komplettering av karantänskungörelsen att karantänskontrollen vid vår stora flygplats på Arlanda skall bli ett åliggande för statsmakterna i stället för som nu för primärkommunen? Märsta kommun kan ju trots god vilja och betydande uppoffringar rimligen inte bära ett så tungt ansvar som det här är fråga om. Framställningar om en ändring har, så vitt jag vet, inte mött förståelse i kanslihuset, trots ihärdigt och gott stöd från socialstyrelsen och tidigare från medicinalstyrelsen.

Jag skulle ytterligare vilja fråga, om socialministern överväger några andra åtgärder, utöver dem som nämnts i svaret, för att höja immunitetsstatusen hos befolkningen.

Under detta anförande övertog herr förste vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Nr 46

Torsdagen den
18 mars 1971

Herr socialministern ASPLING:

Herr talman! Jag vill först säga till herr Källstad att socialstyrelsen har uppmanat de svenska läkarna att företa efterkontroller. Men det är alldeles riktigt, som herr Källstad påpekade, att det inte föreligger något internationellt krav i det avseendet.

*Ang. beredskapen
mot smittkoppor*

I fråga om Arlanda har jag redan i mitt svar sagt, att vi genom beslut den 29 januari 1971 kompletterat karantänskungörelsen med en förskrift som innebär att polismyndighet i samband med passkontrollen skall biträda med den direkta kontrollen av ympningsbevis vid internationella flygplatser. I den delen gäller det alltså Arlanda, och det är staten som svarar för detta.

Frågan huruvida 14 dagars karantän är tillräcklig med hänsyn till inkubationstiden för smittkoppor har diskuterats mycket. Tanken på en förlängning av karantänstiden har bl. a. varit uppe i Världshälsoorganisationen en gång, men då föll frågan. Socialstyrelsen har emellertid med stor uppmärksamhet följt denna fråga och överväger nu att ta upp diskussioner med hälsovårdsmyndigheterna i de övriga nordiska länderna i syfte att få till stånd en gemensam nordisk aktion i WHO. Det kan nämnas att smittskyddslagen ger möjligheter till effektiva åtgärder i de fall smittsamma s. k. allmänfarliga sjukdomar inträffar. Det gäller bl. a. sådana åtgärder som läkarundersökning, föreskrifter om isolering och intagning för sluten vård.

Herr talman! Får jag till detta bara foga ytterligare en sak. Denna fråga har verkligen – det är alldeles riktigt, herr Källstad – internationella aspekter. Jag skall bara nämna några siffror. Fram till den 30 januari 1971 hade till Världshälsoorganisationen inrapporterats 27 396 fall av smittkoppor under 1970. Man förväntar sig att slutsiffran för 1970 skall stanna vid cirka 30 000 fall. Detta innebär en minskning med cirka 44 procent jämfört med 1969 och med 77 procent jämfört med 1967, som var det första året i det s. k. globala programmet, avsett att utrota smittkoppor över hela världen. Under 1970 rapporterades smittkoppor från 23 länder jämfört med 30 länder under 1969 och inte mindre än 72 länder under 1970.

Jag har velat nämna dessa siffror, därför att de ganska klart visar vilka snabba resultat man kan uppnå när man på detta sätt genom en stor internationell aktion har gått in för att med adekvata medel helt enkelt utrota en svår smittosam sjukdom. Det ger självklart ett underlag för den, jag vill gärna säga, tillförsikten att vi i framtiden skall kunna komma till rätta med smittkoppor liksom med en del andra tidigare mycket farliga epidemiska sjukdomar.

Herr KÄLLSTAD (fp):

Herr talman! Det var värdefullt att få socialministerns kompletterande uppgifter i det svar han senast gav. Inte minst visar de siffror han drog fram – kanske 30 000 fall av smittkoppor i 23 länder 1970 – att det gäller en verkligt allvarlig fråga och att även vårt land skulle kunna

*Ang. anvisningar
till skydd mot
olycksfall i
arbetet*

drabbas av en sådan svårartad epidemi, om inte kontroll finns och om vi inte har en beredskapsnivå, som är tillräckligt hög.

Jag noterar också att socialministern poängterade att de svenska läkarna har uppmanats att sköta efterkontrollen. När det gäller Arlanda internationella flygplats fattade jag honom så att statsmakterna här skall överta i varje fall en stor del av ansvaret och sköta uppgifter som nu åligger primärkommunen.

Socialministern sade vidare att man inom socialstyrelsen överväger att genom nordiska kontakter uppta en diskussion kring frågan om inkubationstiden på 14 dagar och dess berättigande.

Åtgärder är alltså vidtagna och ytterligare åtgärder kan vidtas. Såvitt jag förstår, för att höja hela vår befolknings immunitetsstatus.

Jag skall nämna ett par saker, som har viss anknytning till det som socialministern här har fört fram. Jag tänker exempelvis på att mödrar, vilkas barn smittkoppsvaccineras inom den förebyggande barnvårdens ram, skulle kunna erbjudas gratis vaccination samtidigt med barnen. Det är en sak man kan fundera på såsom en praktisk väg. En kontinuerlig uppföljning av epidemiplanerna på lokal och regional nivå är en annan åtgärd, som jag också betraktar såsom viktig.

Jag förstod på socialministern att det han nämnde om en gemensam nordisk aktion innebär att man är villig att arbeta på ett visst rapporteringssystem länderna emellan. Erfarenheterna från den senaste incidenten i Danmark visar också hur nödvändigt detta är. I Danmark var det visserligen bara fråga om ett initialfall plus ett sannolikt sekundärfall i Norge, men det är viktigt att ett rapporteringssystem länderna emellan finns. På längre sikt är det klart att bara världsvida insatser helt kan säkra oss mot smittkoppor, och ansträngningar görs uppenbarligen, inte minst genom Världshälsoorganisationens försorg. Tills dessa gett betryggande resultat måste också vi i vårt land hålla beredskapen på alla fronter hög i detta avseende.

Jag tackar för svaret.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 16 Ang. anvisningar till skydd mot olycksfall i arbetet

Herr socialministern ASPLING erhöll ordet för att besvara herr *Hallgrens* (vpk) den 17 februari framställda interpellation, nr 56, och anförde:

Herr talman! Herr Hallgren har frågat om jag vill medverka till att skyddsanvisningar blir utarbetade inom varje bransch och arbetsområde samt till att dessa blir av bestämmande och ovillkorlig karaktär. Vidare har herr Hallgren frågat om jag är beredd att medverka till att skyddsanvisningar för att äga giltighet måste vara utformade under direkt medverkan av inom respektive arbetsområden berörda yrkesutövare samt deras fackliga organisationer.

Reglerna i arbetarskyddslagen och arbetarskyddskungörelsen kompletteras främst av arbetarskyddsstyrelsens generella anvisningar om åtgärder

Torsdagen den
18 mars 1971

*Ang. anvisningar
till skydd mot
olycksfall i
arbetet*

till skydd mot yrkesfara. Sådana anvisningar har meddelats med avseende på en rad olika typer av maskiner, redskap o. d. samt olika slag av arbeten. För närvarande finns mer än sjuttioåttio anvisningar. Härtill kommer ett flertal normer och riktlinjer rörande tryckkärl, lyftanordningar m. m., som fastställts av arbetarskyddsstyrelsen. I första hand har man koncentrerat sig på att utarbeta anvisningar för maskiner m. m. och arbeten som är förenade med stor risk för olycksfall eller annan ohälsa. Siktet är emellertid inställt på att anvisningar skall finnas så snart behov finns av större precisering än vad arbetarskyddsförfattningarna kan ge. Hos arbetarskyddsstyrelsen har man för närvarande noterat ett förståndsbehov av ett sextioåttio nya anvisningar. Självfallet måste också en kontinuerlig bevakning ske av att meddelade anvisningar inte blir föråldrade på grund av den snabba tekniska utvecklingen eller av annan orsak.

På senare år har arbetarskyddsstyrelsens resurser förstärkts betydligt. Syftet har bl. a. varit att intensifiera arbetet med skyddsanvisningar. I årets statsverksproposition föreslås fortsatta betydande förstärkningar för att ytterligare öka kapaciteten för utarbetande av anvisningar. Detta viktiga fält har således prioriterats starkt i samband med den fortgående utbyggnaden av de statliga arbetarskyddsorganen. Jag kan försäkra att anvisningsarbetet också i fortsättningen kommer att få behålla en hög angelägenhetsgradering.

Arbetet på att utforma skyddsanvisningar bedrivs av arbetarskyddsstyrelsen i nära samarbete med arbetsmarknadens parter inom respektive arbetsområde. I ökande omfattning tillsätts arbetsgrupper, i vilka ingår bl. a. representanter för arbetstagarernas fackliga organisationer. Förslag till anvisningar remitteras alltid till fackförbundet i fråga för yttrande. De av herr Hallgren berörda stuverianvisningarna har utarbetats av en kommitté med arbetstagarrepresentanter från LO, Transportarbetareförbundet och Kommunalarbetareförbundet. Samarbetet med arbetsmarknadens parter bedöms av arbetarskyddsstyrelsen som synnerligen viktigt. Det är att se som en grundförutsättning för att anvisningarna skall kunna föras ut i praktisk tillämpning i arbetslivet.

Skyddsanvisningarna är i huvudsak av vägledande karaktär. Detta innebär emellertid inte att påföljd är utesluten, om anvisningarna inte följs. Genom föreskrifter i framför allt arbetarskyddskungörelsen har vissa anvisningar förbundits med straffansvar för arbetsgivaren. Detta gäller t. ex. bestämmelser om undersökning eller besiktning och provning, som arbetarskyddsstyrelsen föreskrivit med stöd av kungörelsen. Om anvisningar, som inte är generellt straffgaranterade, inte iakttas kan tillsynsmyndigheterna ingripa med föreläggande eller förbud i det särskilda fallet. Iakttas inte heller föreläggande eller förbud kan straff ådömas.

Arbetsmiljöutredningen har till uppdrag att se över arbetarskyddslagstiftningen i dess helhet. Detta innebär att hela systemet med lag, kungörelse och anvisningar kommer att tas upp till prövning. Frågan vilken rättslig karaktär generella anvisningar eller liknande från tillsynsorganen skall ha kan förutsättas bli ingående behandlad av utredningen. Vid sitt arbete har utredningen enligt sina direktiv att utgå från att

*Ang. anvisningar
till skydd mot
olycksfall i
arbetet*

lagstiftningen skall ge en fast grund för åtgärder och ingripanden från arbetarskyddets sida i alla stadier av produktionsprocessen.

Herr HALLGREN (vpk):

Herr talman! Jag vill först tacka socialministern för svaret. Jag kan dock inte uttrycka min förnöjsamhet med det. Några av de frågor jag ställt har delvis besvarats. I vart fall har socialministern gjort lovvärda försök till ett korrekt svar.

Påståendet att arbetarskyddsstyrelsen i första hand har koncentrerat sig på utarbetande av skyddsanvisningar för arbeten, som är förenade med stora risker för olycksfall eller ohälsa, är enligt min mening en sanning med modifikation. Det finns fortfarande arbetsområden med mycket hög olycksfallsfrekvens som saknar anvisningar. Det är ett bevis för att man inte alltid har följt den princip som socialministern har angivit i sitt svar. För att ge bara några exempel kan jag nämna skogsarbete och skeppsbyggeri, som inte har några speciella anvisningar. Likadant är det med anvisningar för bruket av tyngre arbetsmaskiner som t. ex. truckar av olika slag.

Till de positiva dragen i socialministerns svar hör bl. a. konstaterandet att arbetarskyddsstyrelsen har för avsikt att prioritera utarbetandet av skyddsanvisningar för de områden där sådana saknas. Det rör sig ju, som socialministern här nämnde, om ett 60-tal områden. Vidare har meddelats att arbetsmiljöutredningen fått direktiv att sammankoppla behandlingen av arbetarskyddslagen, kungörelsen och anvisningarna, och det är ju att betrakta som ett steg i rätt riktning.

En mycket viktig fråga som har påtalats i interpellationen är den märkbara liberaliseringen av texten i de senast utgivna anvisningarna jämfört med förut utfärdade anvisningar. Tidigare strikta bestämmelser har uppmjukats och kan numera inte åberopas med samma tyngd som förut. Huruvida socialministern har upptäckt detta är mig obekant. I vart fall har han inte nämnt det i sitt svar.

Jag har i interpellationen gjort en jämförelse mellan skyddsanvisningarna för stuverifacket utgivna 1941 och de senaste av år 1965. Jag efterlyser således socialministerns uppfattning på denna punkt.

Det är riktigt, som sägs i svaret, att anvisningarna alltid går ut på remiss till berörda fackförbund. Det är också riktigt att arbetarskyddsstyrelsen i nära samarbete med arbetsmarknadens parter utarbetar skyddsanvisningar. Men därmed är ju inte sagt att allt står väl till. Som remissförfarandet nu är utformat betraktar jag det som en formsak utan större betydelse.

Remissförfarandet i samband med utgivningen av stuverianvisningarna 1965 var närmast en parodi på en remiss. Förslaget gick till Transportarbetareförbundet. Förbundet inlämnade ett remissyttrande med väsentliga ändringsförslag. Det lämnades helt utan verkan, trots att remissvaret hade avgetts i laga tid. Anledningen till att inga åtgärder vidtogs var att anvisningarna redan hade gått i tryck. Det var enligt mitt sätt att se en mycket grov försummelse av arbetarskyddsstyrelsen.

De förändringar till det sämre som har skett har med stor sannolikhet också tillkommit på krav från arbetsköparhåll. Här har man tydligen haft

ett nära samarbete, och det har inte klickat. Enligt min mening har arbetarskyddsstyrelsen även här gjort sig skyldig till alltför stort hänsynstagande till produktionsintressen, och säkerheten har fått komma i andra hand.

Vad jag menar med direkt medverkan av yrkesutövare vid utarbetande av anvisningar är exempelvis att man inom ett visst arbetsområde sammankallar samtliga huvudskyddsombud, som är valda av folket på arbetsplatserna, och att de får vara med och utarbeta anvisningarna. Det är väl de som bäst kan bedöma olycksfallsriskerna. Säkerligen är det dessa människor som har de största förutsättningarna att författa föreskrifter för ett effektivt förebyggande av olycksfall och ohälsa.

Det måste anses fullt berättigat att de som skall utföra arbetet också får bestämma vilka skyddsåtgärder som bör vidtagas. Jag vill påstå att det är den enda vettiga lösningen på frågan. Jag vill också fråga socialministern, om han är villig att medverka till att en sådan ordning kommer till stånd.

Beträffande mitt krav om att skyddsanvisningarna måste vara bestämda och ovillkorliga hänvisar socialministern till nu gällande regler. Han har tydligen inte för avsikt att medverka till någon ändring här. För närvarande är många anvisningar endast rekommenderande eller, som socialministern själv säger, vägledande.

Därest anvisningar som är generellt straffgaranterade inte följs kan tillsynsmyndigheterna ingripa med föreläggande eller förbud i det särskilda fallet, och iakttagas inte föreläggandet eller förbudet kan straff ådömas, säger socialministern. Det är riktigt. Så kan man förfara, och det låter ju bra. Det kan tyckas att det borde räcka med det. Men vad man har på papper och vad man har i paragrafer är en sak. Hur det är i praktiken är en helt annan sak. Hur stora möjligheter har exempelvis yrkesinspektionen i dessa frågor? Ett exempel på dess maktlöshet gentemot arbetsköparna skall jag återge här.

Yrkesinspektionen i sjätte distriktet kallades vid ett tillfälle till ett fartyg i Göteborgs hamn. Fartyget låg och lastade färdigslingad wallboard, som hade transporterats från bruken. Banden som man skulle hiva i hade skadats under transporten. Kranmaskinisternas huvudskyddsombud uppmärksammade saken. Huvudskyddsombudet för stuveriarbetarna uppmärksammade den också. De diskuterade saken och kallade på skyddsingenjören hos företaget. Alla dessa tre, som hade huvudansvaret för skyddsarbetet i hamnen, var fullt eniga om att arbetet inte kunde bedrivas på det sättet. De tillkallade yrkesinspektionen, och dess representant var av samma uppfattning. Han ålade därför företaget, som var Broströmkoncernen, att företa omslingning av godset, innan arbetet fick påbörjas.

Företagets ledning var emellertid av en helt annan uppfattning. Åläggandet efterföljdes inte. I stället krävde den mäktiga Broströmkoncernen ett sammanträde med representanter från arbetarskyddsstyrelsen och yrkesinspektionen och givetvis också de agerande i det här fallet. Vid det sammanträdet konstaterade representanten för arbetarskyddsstyrelsen och chefsinspektören i sjätte distriktet – den som hade skickat ut yrkesinspektören för att göra undersökning -- att

Nr 46

Torsdagen den
18 mars 1971

*Ang. anvisningar
till skydd mot
olycksfall i
arbetet*

yrkesinspektören hade gjort sig skyldig till tjänstefel. Det fanns inget stöd i lagen som gav honom rätt att ingripa på det sätt som han hade gjort. Han kunde således inte stoppa det arbetet. Trots att samtliga skyddsansvariga för de berörda grupperna hade en samstämmig uppfattning att arbetet i fråga var förenat med stora risker för olycksfall, kunde yrkesinspektionen inte rå på Broströmskoncernen i detta fall.

Ett sådant förhållande kan givetvis inte stimulera till ett aktivt skyddsarbete. Strikta bestämmelser som ovillkorligen måste följas är enligt min uppfattning en absolut nödvändighet för att man skall kunna uppnå ett effektivt skyddsarbete.

Socialministern säger i slutet av sitt svar att dessa frågor kommer att ingående behandlas av arbetsmiljöutredningen. Det säges också att utredningen fått direktiv att lagstiftningen skall ge en fast grund för åtgärder och ingripanden från arbetarskyddets sida i alla stadier i arbetsprocessen.

Herr talman! Jag hoppas verkligen att dessa direktiv följs och inte blir föremål för några som helst kompromisser.

Herr socialministern ASPLING:

Herr talman! Jag vill först till herr Hallgren säga – och jag vill gärna understryka detta – att om man inte är nöjd med skyddsanvisningarna i det särskilda fallet, är det naturligtvis en viktig och angelägen uppgift för de fackliga skyddsombuden att påkalla inspektion från yrkesinspektionens sida.

Jag skall inte ta upp det enskilda fall som herr Hallgren här har redogjort för, men jag vill återigen betona att den arbetarskyddslag vi har i dag inte är något tandlöst instrument. Jag har i mitt svar redogjort för de möjligheter till direkta ingripanden som föreligger.

Får jag till detta bara foga, herr talman, några ytterligare synpunkter. Jag har i mitt svar framhållit att det numera är praxis att arbetarskyddsstyrelsen vid utarbetandet av skyddsanvisningar nära samverkar med arbetsmarknadens parter på respektive områden. Denna samverkan innebär ett medinflytande från arbetstagarsidan när det gäller utformningen av skyddsanvisningar. Man bör i sammanhanget också beakta att representanter för arbetsmarknadsparterna brukar ingå i arbetarskyddsstyrelsen när beslut fattas om anvisningar som är av mer eller mindre kontroversiell natur.

Jag vill också framhålla att en viktig del av arbetsmiljöutredningens uppdrag gäller hur man skall bereda just arbetstagarna ett ökat inflytande i miljöfrågor, i skyddsfrågor. Jag har haft anledning, herr talman, att tidigare från denna talarstol starkt understryka vikten av att vi på ett bredare sätt förankrar dessa uppgifter just på de lokala arbetsplatserna.

Några kommentarer till; jag skall emellertid inte förlänga debatten alltför mycket. Herr Hallgren säger att det är massor av områden där inga anvisningar föreligger. Han nämnde exempel på det. Jag vill fästa hans uppmärksamhet på att det finns anvisningar för skyddsåtgärder vid motorkedjesågar, i dykeriarbete, skyddsåtgärder vid traktormonterade s. k. skogskranar osv.

Jag har sagt i mitt svar – och det ber jag herr Hallgren observera – att

anvisningarna alltid måste vara under kontinuerlig förändring och bevakning på grund av den snabba utveckling som äger rum. Ett område kan på grund av den tekniska utvecklingen helt enkelt ha fått en annan karaktär och olycksfallsriskerna kan ha ökat. Skogsbruket är ett exempel härpå – vi vet att motorsågen i vissa avseenden kan vara ett mycket farligt arbetsverktyg.

Arbetarskyddslagen omfattar praktiskt taget all verksamhet. Att täcka in varje verksamhet som omfattas av lagen med anvisningar skulle med nödvändighet vara en mycket stor arbetsuppgift på lång sikt. Det är därför ofrånkomligt att i första hand tillgodose behovet av anvisningar för branscher som har stora yrkesskaderisker. För många branscher torde det för närvarande vara lämpligast att rikta in anvisningsarbetet på vissa maskiner eller arbetsoperationer som är förenade med fara. Som jag nämnt i mitt svar är målet att anvisningar skall finnas så snart behov föreligger av större precisering än vad arbetarskyddsförfattningarna kan ge. Den pågående och alltmer forcerade utbyggnaden av kapaciteten för utarbetande av anvisningar kommer att föra väsentligt mot detta angelägna mål.

Jag skall stanna där, herr talman, och bara ytterligare understryka att arbetsmiljöutredningen har till uppgift att se över alla dessa frågor för att åstadkomma ökad effektivitet på detta mycket viktiga område.

Herr HALLGREN (vpk):

Herr talman! Vad statsrådet Aspling sade i sitt senaste anförande innebar i någon mån ett förtydligande av vad som har skrivits i svaret. Den fråga som jag efterlyste svar på är emellertid fortfarande obesvarad. Det är nämligen så att de anvisningar som utgavs 1941 av riksförsäkringsanstalten är skrivna med större skärpa än de som utgavs 1965 av kungl. arbetarskyddsstyrelsen. Det är kanske en fråga av mycket stor betydelse om man kan skönja en liberalisering, en uppmjukning av de bestämmelser som tidigare har ansetts vara nödvändiga. Jag kan med bestämdhet säga att stuveriarbetet, som dessa anvisningar gäller, på intet sätt har blivit mindre riskfullt nu – snarare tvärt om, när de här stora arbetsmaskinerna har kommit till; För dem finns det inte några anvisningar.

Jag vill bara fästa uppmärksamheten på att när man har givit ut de nya anvisningarna har man tagit bort en hel paragraf som finns med i de gamla anvisningarna. Och det är inte vilken paragraf som helst; det är nämligen föreskrifterna för hur arbetet skall ordnas så att man inte hamnar under hängande last. Alla som har varit i en hamn – eller bara gått igenom en hamn – måste veta att det föreligger väldiga risker för olycksfall om man hamnar mitt under ett hiv med gods som kan ramlas ned på en.

Jag kan försäkra att det inte är på grund av något remissyttrande från arbetstagarparten som denna paragraf har försvunnit – snarare måste det från produktionssynpunkt vara fördelaktigt för arbetsköparparten att få bort den. Då kan man nämligen köra med hur många gång som helst på en båt och på så sätt driva upp produktionen. Där kommer således säkerheten i andra hand. Kungl. arbetarskyddsstyrelsen har tydligen gett efter på de här kraven. Jag efterlyser fortfarande besked av social-

Torsdagen den
18 mars 1971

*Ang. särskilda
bestämmelser om
biografföre-
ställningar*

ministern om hur han ser på de här frågorna, om han över huvud taget vill ägna någon uppmärksamhet åt dem.

Herr socialministern ASPLING:

Herr talman! Bara en kort kommentar. Jag har nu vid ett par tillfällen sagt till herr Hallgren att när man utarbetar sådana här anvisningar sker det numera i arbetsgrupper, där den fackliga sidan är representerad. Jag har framhållit i mitt svar att stuverianvisningarna har utarbetats av en kommitté med arbetstagarrepresentanter från Landsorganisationen, Transportarbetareförbundet och Kommunalarbetareförbundet. Jag vet inte om herr Hallgren vill underkänna dessa fackliga representanters ansvar och kunighet; jag litar på dem.

När det gäller förändringarna av anvisningar etc. är det mig inte möjligt att gå in på de olika enskilda anvisningarna i denna debatt. Men det är klart att på detta område är mycket under utveckling och förändring. Jag har redan framhållit att den tekniska utvecklingen i sig själv kan tvinga fram förändringar.

Nu gör herr Hallgren gällande att det här är fråga om liberaliseringar, uppmjukningar. Ja, det är ett påstående han gör här. Jag är inte färdig att skriva under det, eftersom jag är övertygad om att de som har utarbetat dessa anvisningar har gjort det under ett mycket stort ansvar och med en känsla av att det gäller att söka åstadkomma så effektiva anordningar som möjligt.

Herr HALLGREN (vpk):

Herr talman! Jag kan hålla med socialministern om att fackföreningsrörelsen är representerad vid varje tillfälle när man utarbetar skyddsanvisningar, och jag hyser givetvis ingen misstro mot de fackrepresentanter som sitter med; det är helt främmande för mig. Men jag anser ändå att man bör bredda arbetstagarrepresentationen genom förarbete ute på fältet, bland dem som står i jobbet.

Jag kan tala om att Transportarbetareförbundet hade en skyddsombudsman med vid upprättandet av förslaget till de här stuveristadgarna, men hans uppfattningar om skyddsarbetet delades inte av alla stuveriarbetare i Sveriges land. De hade faktiskt större erfarenhet och bättre kännedom om de riskmoment som finns. Därför är det inte alltid saliggörande med representation på toppnivå. Man bör nog gå ner bland dem som står i jobbet och hämta erfarenheterna där. Jag tror att det är viktigt.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 17 Ang. särskilda bestämmelser om biografföreställningar

Herr utbildningsministern CARLSSON erhöll ordet för att besvara herr *Dockered's* (c) den 14 januari framställda interpellation, nr 20, och anförde:

Herr talman! Herr Dockered har frågat mig om jag är beredd delge

riksdagen min uppfattning angående särskilda bestämmelser om biograf-föreställningar.

Herr Dockered har i sin interpellation uppehållit sig vid ett särskilt censurerande, som på grund av anförda besvär prövats av regeringen. Jag är enligt bestämmelserna i regeringsformen förhindrad att här redovisa motiven för regeringens beslut i detta ärende.

Allmänt vill jag emellertid understryka att frågan om förevisningen av en film kan verka förråande eller skadligt upphetsande skall bedömas med hänsyn till det sätt på vilket händelserna skildras och det sammanhang i vilket de förekommer. Filmen måste alltså ses som en enhet. Det är vidare uppenbart att den allmänna opinionens uppfattning om gränsen för det godtagbara förskjuts. Ett uttryck härför är att 1970 års riksdag antagit en lag, varigenom brottsbalkens ansvarsbestämmelse om sårande av tukt och sedlighet ersätts med en bestämmelse om otillåtet förfarande med pornografisk bild.

Herr DOCKERED (c):

Herr talman! Jag ber att till utbildningsministern få rikta ett tack för svaret på min interpellation. Jag kan dock inte frigöra mig från intrycket att han missförstått min fråga och att svaret därför har blivit synnerligen knapphändigt.

Vid antagandet av förslaget till ändring av brottsbalkens ansvarsbestämmelser om sårande av tukt och sedlighet uttrycktes i riksdagsdebatten en stor och berättigad oro för vad som skulle bli bestämmande för filmen. Justitieministern sade då att vi inte skulle vara oroliga; utbildningsministern skulle ta ansvaret för bestämmelserna angående filmen. Jag citerar ur justitieminister Geijers anförande den 28 maj 1970: ”— — — frågan om samhällskontroll över filmen kan prövas självständigt. Det är nämligen ingenting som hindrar att man skapar särskilda straffbestämmelser för film — — —; det ansvaret faller på utbildningsdepartementet.”

Man undrar givetvis också om några nya omständigheter hade tillkommit när regeringen gjorde sin bedömning av filmen ”Mera ur kärlekens språk”, eftersom regeringen desavuerar sina egna beredande organ på sätt som skett vid handläggningen av det ärende som jag nämnde här. Jag tycker inte att det kan anses tillfredsställande.

Jag hänvisade inte till beslutet om ”Mera ur kärlekens språk” för att locka utbildningsministern att överträda regeringsformens bestämmelser. Jag anförde detta konkreta ärende som exempel på vilken förvirring som råder på detta område just nu.

Det hade varit bra om vi hade kunnat få en deklARATION från utbildningsministern om hur han ser på problemen med pornografisk film, samt ett besked om det har varit möjligt för honom att ge en klarläggande anvisning till vägledning för biografbyrån vid dess bedömning av filmens värde. De bestämmelserna har även riksdagen varit intresserad av.

Den utredning som skulle granska frågan om filmcensuren föreslog ett upphävande av denna. Men det verkar inte som om den skall upphävas eftersom biografbyrån fortfarande skall finnas kvar och göra sina bedömningar.

Nr 46

Torsdagen den
18 mars 1971

*Ang. särskilda
bestämmelser om
biograf-före-
ställningar*

Torsdagen den
18 mars 1971

*Ang. särskilda
bestämmelser om
biograföf-
ställningar*

Jag beklagar att svaret på interpellationen inte klarlade vad jag frågade om. Jag skall inte ta upp någon debatt om pornografins betydelse; det råder ju så delade meningar om den. Samfällt har emellertid uttalats att grov pornografi med sadistiska inslag kan verka förråande, särskilt på ungdomen. Den utredning som kallar sig kommittén för lagstiftningen om yttrande- och tryckfrihet gav uttryck för sin oro genom att säga att de avancerade pornografiska filmer som kan framställas i hägnet av en obesuren frihet kan spoliera den sexualundervisning som skolan söker bibringa.

Dessa frågor intresserar inte bara biografbyrån och en stor del av svenska folket utan också vi här i riksdagen vill ha besked om hur dessa ärenden bedöms från regeringens sida.

Nu har jag fått ett mycket allmänt hållet svar. Utbildningsministern understryker att filmen måste ses som en enhet och att de påhängda pornografiska inslag som kan finnas skall ses i sitt stora sammanhang. Det är ju rätt självklart. Jag skulle vilja fråga om utbildningsministern med sitt svar menar att mentalhygieniska skäl även i fortsättningen skall vara skäl också för att förbjuda en film med rent pornografisk karaktär. Jag tror att en sådan upplysning skulle vara värdefull och ett stöd för dem som skall handlägga dessa känsliga frågor.

Herr utbildningsministern CARLSSON:

Herr talman! Jag tycker det är viktigt att understryka att visst har vi värdefulla beredningsorgan, som gör ett mycket skickligt arbete, men medborgarna har ändå rätt att kräva, enligt de nuvarande bestämmelserna, att Kungl. Maj:t på grundval av förberedelserna försöker bilda sig en egen uppfattning. Det är vad som har skett i detta fall och det är vad som har skett också i fråga om andra filmer.

Jag vill vidare understryka, eftersom man möjligen av herr Dockereds anförande kan ha fått ett annat intryck, att det är visst inte så att vi släpper igenom alla filmer som man begär att få visa, att vi godkänner alla överklaganden. Vid det tillfälle då den film som herr Dockered har nämnt fick tillstånd att visas blev det ett nej till fyra kortfilmer, därför att vi ansåg att de stred mot de gällande bestämmelserna. Och det är bara någon vecka sedan vi beslöt att totalförbjuda en film som vi ansåg vara grovt förråande.

Av de exempel som jag här har angivit framgår att det fortfarande finns filmer som faller för de bestämmelser och den praxis som vi har för närvarande.

Så är det också riktigt som herr Dockered underströk, att vi har ett utredningsförslag om censurens avskaffande. Vad gäller det förslaget pågår beredning inom departementet, och vi har från regeringens sida inte tagit ställning till förslaget. Därför måste vi nu utgå från de bestämmelser som gäller, och det innebär att då och då stoppas vissa filmer eller också kan det förekomma en del klippningar som villkor för att en film skall få visas.

Herr DOCKERED (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka för de klarläggande upplysningar

som utbildningsministern nu lämnade rörande detta problem. Jag tror att det var mycket värdefullt ur många synpunkter att man fick en mera fyllig bild av var regeringen står i den här frågan än som gavs i det knapphändiga svar som jag fick direkt på min interpellation. Därför vill jag tacka utbildningsministern, och jag upprepar att jag tror att upplysningarna var mycket värdefulla.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 18 Föredrogs och hänvisades Kungl. Maj:ts propositioner nr 32 till kulturutskottet och nr 41 till jordbruksutskottet.

§ 19 Föredrogs och bifölls interpellationsframställningarna nr 77–80.

§ 20 Interpellation nr 81 om förstärkta regionalpolitiska åtgärder i Norrbottens län

Ordet lämnades på begäran till

Fru MARKLUND (vpk), som yttrade:

Herr talman! ”Med tanke på betydelsen på sikt av att Norrbotten fungerar gentemot såväl riket som den enskilde individen vill Länsstyrelsen/Planeringsrådet understryka betydelsen av att statsmakterna förstärker de regionalpolitiska åtgärderna i länet. Norrbotten kan lämpligen utgöra en försöksregion för en kraftig sysselsättningsinsats på kort tid.”

Detta citat är hämtat ur ”Länsprogram 70”, sammanställt av länsstyrelsen/planeringsrådet i Norrbotten. Det uttrycker en möjlighet till förändring av den situation som länet kommer att råka i redan inom några få år, om inte kraftfulla insatser görs. Planeringsrådet har nämligen tvingats slå fast att en katastrofsituation hotar på grund av den kraftiga utflyttning som skett och fortfarande sker och som oundvikligen leder till arbetskraftsbrist och en skev åldersfördelning.

Tankegången i det citerade stycket är inte ny. Från kommunistiskt håll har i ett flertal år och i olika sammanhang rests krav på ökade statliga insatser i Norrbotten. Vi har därvid noterat att Norrbotten redan är det län i vårt land där den statliga företagsamheten är mest företrädd. Insatserna för en ökning av driften vid NJA tillhör därvid det positiva som hänt på senare tid, och det är naturligtvis nödvändigt att den linjen fortsätter. Länet har också tillförts arbetstillfällen genom subventioner till privata företag som etablerat sig där. Men detta har inte tillnärmelsevis förmått uppväga följderna av den fortgående omdaning inom jord- och skogsbruket och rationaliseringen inom gruvdriften. Till detta kommer också de problem som uppstått i samband med företagsnedläggningar.

Länsprogram 70 är en ny, uppfordrande signal till åtgärder för att vända utvecklingen i en hel landsända. Men dessa åtgärder måste få helt andra dimensioner än tidigare och dessutom en helt ny principiell

inriktning, som gör uppbyggnaden av nya statsägda industrier till det väsentliga utan att man fördenskull upphör med stöd till andra industrier som vill förlägga verksamhet till länet. Även i det senare fallet måste det dock bli fråga om en styrning, exempelvis av investeringsfondsmedel, så att det inte bara blir smulor som faller på Norrbottens del, medan de avgörande investeringarna görs i andra delar av landet, där behovet ur sysselsättningsynpunkt inte är på långt när lika uttalat.

Idén om att göra Norrbotten till en försöksregion för en kraftig sysselsättningsinsats borde kunna omsättas i en plan för utvidgning av statsdriften i Norrbotten för att på så sätt göra slut på arbetslösheten och maximalt ta till vara länets resurser. I en sådan plan vore det naturligt att samordna driften vid LKAB och NIA och utifrån detta få till stånd en stor statlig verkstadsindustri. En industri för tillverkning av olika slags fordon är också fullt tänkbar. Sådana industrier har också den fördelen att filialtillverkning kunde spridas till olika delar av länet.

Detta är några hållpunkter för en diskussion om en riktig planering av Norrbottens utveckling. Det viktiga nu är att det görs kraftiga och snabba insatser för en bättre sysselsättningssituation i Norrbotten. Och dessa insatser måste göras planmässigt. Det är mot den bakgrunden som jag ber om kammarens tillstånd att till herr inrikesministern få ställa följande frågor:

Vill statsrådet medverka till att statsmakterna tillmötesgår de norrbottniska länsplanerarnas krav om förstärkta regionalpolitiska åtgärder i länet?

Hur ser statsrådet på idén att göra Norrbotten till en försöksregion för en kraftig sysselsättningsinsats på kort tid?

Denna anhållan bordlades.

§ 21 Interpellation nr 82 ang. tillämpningen av företagsdemokratiska principer inom den statliga verksamheten

Ordet lämnades på begäran till

Herr SJÖNELL (c), som yttrade:

Herr talman! Enligt av regeringen offentliggjorda uppgifter kommer riksdagen inom kort att föreläggas förslag om utflyttning av vissa statliga verksamheter från Stockholm. Utflyttningen ingår som ett led i den angelägna strävan att dämpa expansionen i Storstockholm och skapa nya sysselsättningstillfällen i andra delar av landet.

Denna flyttning av arbetstillfällen har liksom de flyttningar på grund av brist på sysselsättning, som under senare år förekommit i stor omfattning, betydande konsekvenser för de anställda. Konsekvenserna skulle ha kunnat bli betydligt mindre om det tidigare hade förts en konsekvent decentraliseringspolitik med dämpning av expansionen i storstadsregionerna och skapande av sysselsättningstillfällen på andra håll i landet. Sålunda borde nyetablering av bl. a. statlig verksamhet i Storstockholm ha undvikits.

Det är angeläget att de anställda som berörs av en flyttning som den

nu aktualiserade på ett tidigt stadium ges möjligheter att ge sin syn på de olika problem som är förknippade med åtgärden. Regeringsbeslutet bygger på den huvudrapport som avgivits av delegationen för lokalisering av statlig verksamhet. Under den tid som utredningsarbetet pågick togs enligt de anställda ingen meningsfull kontakt vare sig med den berörda personalen eller dess fackliga organisationer. Regeringen tog vid ett tillfälle under en kort stund emot en uppvaktning av representanter för de anställdas organisationer. Förtroendefulla kontakter med de anställda och de anställdas organisationer under utredningsarbetets gång skulle givetvis ha kunnat manifesteras företagsdemokratins mest värdefulla element: att före det definitiva beslutsfattandet berika beslutsunderlaget med mängder av praktiska uppslag och idéer, framsprungna ur de berörda människornas upplevelser av de personliga arbetsuppgifterna, och med de anställdas syn på hur verksamheten i den nya situationen bör utformas för att på bästa sätt tjäna det övergripande samhällsintresset. Människan skulle alltså sättas i centrum.

Det har under tiden efter offentliggörandet av den planerade flyttningen framkommit att många genom den bristande informationen och de obefintliga möjligheterna att ge sin syn på problemen på ett tidigt stadium känner sig utsatta för maktövertagande och känner vanmakt. Många känner sig besvikna då de jämför det löfte, som statsministern i TV före valet 1970 gav, att alla som av olika anledningar icke kan flytta skall beredas nya och likvärdiga uppgifter i Stockholm, med den information som nu gått ut till den berörda personalen. Det framhålls nu att det finns möjlighet att säga upp sig, om man ej vill flytta. Allt detta är givetvis formellt riktigt. Mycken irritation skulle emellertid ha kunnat undvikas om de anställda på ett tidigt stadium hade fått anföra sina synpunkter.

Regeringen har givetvis rätt i att, som framhålles i den information som nu gått ut till de anställda, "ett ökat inflytande för de anställda inom statsförvaltningen får inte leda till att grundläggande demokratiska funktioner, främst de politiska organens handlingsfrihet och ansvar, rubbas". Det finns ingen anledning att ställa denna uppfattning mot angelägenheten av att i företagsdemokratisk anda ge berörd personal möjlighet att på ett tidigt stadium ge sin syn på viktiga frågor som hänger samman med omlokalisering av statlig verksamhet.

Under hänvisning till det anförda hemställs om kammarens tillstånd att till herr statsministern få ställa följande fråga:

Anser statsministern att de krav på tillämpning av elementära företagsdemokratiska principer som numera gäller inom det enskilda näringslivet också skall gälla inom den statliga verksamheten?

Denna anhållan bordlades.

§ 22 Interpellation nr 83 om ersättning från försäkringskassa vid behandling hos chiropraktor

Ordet lämnades på begäran till

Herr JONASSON (c), som yttrade:

Herr talman! Det finns i vårt land många människor som trots långvarig, ofta flerårig behandling hos olika läkare och experter inte blivit botade. Vid besök hos en chiropraktor har däremot i flera av dessa fall sjukdomen kunnat hävas eller lindras. Eftersom antalet utbildade chiropraktorer är relativt litet, endast 16 personer lär ha den 4–5-åriga utbildning som krävs för att bli medlem i chiropraktorsällskapet, blir kostnaderna för resor och uppehälle i samband med behandlingen ofta mycket stora. Dessa utgifter drabbar oftast människor som på grund av flerårig sjukdom har en svag ekonomisk ställning.

Den verksamhet som chiropraktorerna bedriver betraktas i allmänhet med viss skepsis, men det finns många bevis på att deras behandlingsmetoder botat många som inte tidigare kunnat bli friska genom läkarvård. Det lär också förekomma att läkare hänvisar "hopplösa" fall till en chiropraktor.

Chiropraktorverksamheten har uppenbarligen en uppgift att fylla inom svensk sjukvård, och det vore därför önskvärt att ersättning från försäkringskassa kunde utgå vid sådan behandling. Eftersom utbildningsnivån bland verksamma chiropraktorer är mycket varierande torde det vara nödvändigt att införa någon form av legitimation för att få garantier för att inte försäkringskassemedel utgår vid behandling hos icke utbildade chiropraktorer.

Med hänvisning till det anförda anhåller jag om kammarens tillstånd att till herr socialministern få ställa följande fråga:

Är statsrådet beredd att vidta sådana åtgärder att ersättning från försäkringskassa kan utgå vid behandling hos utbildad chiropraktor?

Denna anhållan bordlades.

§ 23 Interpellation nr 84 ang. granskningen av läroböcker m. m.

Ordet lämnades på begäran till

Herr WERNER i Malmö (m), som yttrade:

Herr talman! Enligt svensk författning skall lärobok som antages till användning i det svenska skolväsendet finnas uppförd på en läroboksförteckning, som upprättats i enlighet med vissa angivna regler efter granskning och godkännande av statens läroboksnämnd. Skälen för denna ordning är självklara. Samhället har på detta sätt sökt skapa garantier för att de läroböcker som kommer till användning ligger inom ramen för de mål för skolan som angivits av samhället och att de uppehåller en tillfredsställande standard i fråga om sakriktighet, objektivitet och pedagogisk ändamålsenlighet.

De skäl som ligger bakom läroboksnämndens existens är så viktiga att det ter sig ytterst allvarligt att sådana situationer kan uppstå att man ser sig nödsakad att kringgå reglerna om granskning av läroböcker. När nu gällande läroplan för grundskolan började tillämpas höstterminen 1970, hade läroboksnämnden inte hunnit granska alla de läroböcker som skulle användas i den nya skolan. Man tvangs att ge generellt tillstånd till en

lång rad läroböcker för "praktisk prövning" i landets skolor under ett läsår utan att någon sakgranskning skett. Följden av detta har blivit att det under innevarande läsår i undervisningen i landets skolor förekommer böcker med stora brister i fråga om sakriktighet och objektivitet. Detta kan icke få upprepas, och åtgärder bör vidtas för att, i den mån detta inte redan skett, undanröja de värsta följderna av beslutet om "praktisk prövning".

Den principiella inställning som gäller beträffande granskning av läroböcker bör enligt min mening också omfatta olika ersättningar för läroboken i undervisningsarbetet. I detta sammanhang är undervisningsprogrammen i radio och television av stort intresse. Såsom det påpekas i en partimotion från moderata samlingspartiet till årets riksdag är det synnerligen otillfredsställande att skolprogram i radio och television inte är underkastade samma kontroll som den som förutsätts gälla för läroböcker. Exempel saknas heller inte på att program sänts, som vid ansvarig granskning sannolikt inte skulle ha godkänts som undervisningsmaterial. Med det utökade utrymme skolradio och TV får i det dagliga undervisningsarbetet blir detta förhållande alltmer oacceptabelt. Åtgärder måste, enligt min mening, vidtas för att få till stånd en ordning enligt vilken varje för skolväsendet avsett undervisningsprogram först skall ha godkänts av ett sakkunnigt organ motsvarande läroboksnämnden.

Skolprogram i radio och television kombineras i undervisningen med tryckt material i form av elevhäften och lärarhandledningar. I de fall elevhäftena anses ersätta läroböcker skall de jämföras med sådana och således vara underkastade reglerna om granskning av läroboksnämnden. Detta synes vara en helt självklar ordning beträffande t. ex. så stora projekt som "åk 7", som är avsett att genom program och tillhörande tryckt material täcka in mycket stora delar av undervisningsområdet i en hel årskurs.

Det är därför, i lika hög grad som beträffande läroböcker, otillfredsställande att praktiska svårigheter föranlett myndigheterna att tillstämja att en stor del av detta lärobokersättande material under innevarande läsår ogranskat användes i undervisningen.

Det är i detta sammanhang inte bara elevhäftena som är av intresse. Det kan i vissa fall finnas skäl att jämföra läraranvisningar med läroböcker i granskningshänseende, nämligen då de innehåller material som är avsett att vidarebefordras till eleverna. Det kan exempelvis ifrågasättas om inte någon form av granskning bör förekomma, som förhindrar olyckshändelser av följande typ.

Under hösten 1970 gavs i radio en programserie i ämnet religionskunskap, betitlad "I hemmet", avsedd för grundskolans årskurs 7. Utöver ett elevhäfte – som på ovan angivet sätt undgått granskning – förekom i anslutning till serien tre sidor i den periodiska tidskriften Skolprogram-AVIN, som innehåller läraranvisningar m. m. En av dessa sidor upptog ett "underlag för elektrostencilering". Detta utgjorde en rad frågor med alternativa svar. Bland dessa frågor förekom exempelvis en av följande lydelse: "Ibland har jag ett behov att fly bort från den vardagliga verkligheten därför att" Bland de alternativa svaren förekom: "därför att jag plågas av att en eller båda föräldrarna missbrukar sprit" och

”därför att jag plågas av att jag känner att jag inte är önskvärd hemma”. Dessa exempel kunde flerfaldigas. Dessa frågor och svar skulle alltså i stencilerad form delas ut bland eleverna, som – visserligen utan att skriva namn på formulären – skulle återlämna dessa besvarade till läraren för bearbetning och redovisning av materialet inför klassen. I årskurs 7 är eleverna som bekant 13 år.

De frågeställningar jag här berört skall – möjligen med något undantag – alla behandlas av den 1966 tillkallade läromedelsutredningen, som enligt 1971 års riksdagsberättelse beräknas slutföra sitt arbete i år. Eventuella beslut i anledning av utredningens ställningstaganden torde därför knappast träda i kraft under de allra närmaste åren. Det synes därför föreligga skäl att överväga om inte vissa interimistiska åtgärder bör vidtas i syfte att undanröja de mest uppenbara bristerna i fråga om granskningen av läroböcker och läroboksersättande pedagogiska hjälpmedel.

Med hänvisning till vad jag här anfört hemställes om kammarens tillstånd att till herr utbildningsministern få framställa följande fråga:

Är statsrådet beredd att i avvaktan på de beslut som kan bli följden av läromedelsutredningens arbete ta initiativ till interimistiska åtgärder i syfte att förbättra situationen beträffande granskningen av läroböcker och läroboksersättande pedagogiska hjälpmedel?

Denna anhållan bordlades.

§ 24 Interpellation nr 85 ang. det rättspsykiatriska undersökningsväsendet

Ordet lämnades på begäran till

Fru KRISTENSSON (m), som yttrade:

Herr talman! Vid 1970 års riksdag behandlades flera motioner angående väntetider för de rättspsykiatriska undersökningarna i brottmål (se 1 LU 1970:15). Första lagutskottet hänvisade i sitt utlåtande till att socialstyrelsen 4.3.1970 tillsatt en arbetsgrupp med uppgift att utreda det rättspsykiatriska undersökningsförfarandet och att framlägga förslag om bl. a. en förenkling och rationalisering av detsamma. I utlåtandet anförde utskottet vidare särskilda synpunkter på åtgärder utöver dem arbetsgruppen enligt utskottet hade att överväga. Utskottet ansåg att de av utskottet förordade åtgärderna borde av Kungl. Maj:t skyndsamt upptagas till prövning. Utlåtandet antogs av riksdagen (rskr. 1970:122).

Den av socialstyrelsen tillsatta arbetsgruppen framlade 29.1.1971 utredning och förslag angående de rättspsykiatriska undersökningarna. Av utredningen framgår att de långa väntetiderna minskade under 1970 och att antalet expektanter sjönk påtagligt. Det påvisas emellertid även att de under senare delen av 1970 i socialstyrelsens månadsrapporter givna uppgifterna om väntetider icke var tillförlitliga och att den faktiska väntetiden var väsentligt längre än den angivna beräknade (t. ex. för december 1970 tio veckor för häktade mot uppgivna fyra veckor). Den verkliga förbättringen under 1970 har därför tyvärr inte varit så stor.

Nu tillgänglig statistik visar att antalet nytillkomna undersökningsfall av häktade ökade kraftigt de senaste tre månaderna utan att motsvaras av ökat antal utlåtanden. Den 1 mars 1971 var antalet häktade expektanter 117, efter att hösten 1970 ha varit nere i 80, och den beräknade genomsnittliga väntetiden uppgick till ca 11 veckor. Den 1 mars 1970 väntade 132 häktade, och väntetiden var då drygt tre månader. Liksom tidigare är också nu läget för den på Långholmen alltjämt inrymda Stockholmskliniken särskilt besvärande.

Arbetsgruppens förslag till förbättring av läget omfattar en lång rad åtgärder. Jag vill här beröra två väsentliga frågor, nämligen de särskilda problemen med Stockholmskliniken samt behovet av en effektiv central tillsyn.

Alltjämt är väntetiderna för häktade som undersöks på Stockholmskliniken längre än för landet i genomsnitt, alltjämt måste dessa personer inhysas i de synnerligen undermåliga lokalerna på Långholmen. Alla som känner till förhållandena någorlunda torde vara ense om att kliniken så snart som möjligt måste få nya lokaler. En särskild arbetsgrupp har också fått i uppdrag att utreda möjligheterna av en snar lösning med lokaler anknutna till ett sjukhus i Stockholmsområdet. Något resultat har tydligen ännu inte kunnat uppnås. Enligt uppgift har svårigheter uppkommit genom att man på ifrågakommande håll inte är benägen att ta emot en rättspsykiatrisk klinik. En viss motvilja kan måhända i och för sig vara förståelig om den, som väl ofta är fallet, bygger på ofullständig eller missvisande information om vad det är frågan om, men en sådan inställning kan inte rimligen få bli hinder för att äntligen få slut på de miserabla förhållandena för de hundratals häktade från Stockholmsområdet som årligen undergår rättspsykiatrisk undersökning.

Den av socialstyrelsen tillsatta arbetsgruppen kritiserar i sin utredning med skärpa bristen på central tillsyn över den rättspsykiatriska verksamheten och hävdar att det är "angeläget, för att inte säga nödvändigt, att inom vardera berört departement och centrala förvaltningsorgan utses en för ändamålet verkligen kvalificerad tjänsteman att särskilt svara för att den rättspsykiatriska verksamheten bedrivs på ett tillfredsställande sätt".

Äberopande det anförda hemställes om kammarens tillstånd att till herr justitieministern få ställa följande frågor:

1) Anser herr statsrådet att förhållandena inom det rättspsykiatriska undersökningsväsendet ändrats så att de nu är godtagbara?

2) När kan Stockholms rättspsykiatriska klinik få flytta från Långholmen?

3) Delar herr statsrådet åsikten att den centrala tillsynen inte är tillfredsställande och – i så fall – vilka åtgärder ämnar statsrådet vidta för att få till stånd erforderlig central tillsyn över det rättspsykiatriska undersökningsväsendet?

Denna anhållan bordlades.

§ 25 Upplästes följande till kammaren inkomna ansökan:

Till riksdagens kammare

Härmed begärs ledighet från riksdagsgörömål för deltagande i en av Nordiska rådet anordnad resa i Beneluxländerna för följande riksdagsledamöter:

Gunnar Helén för tiden	23/3–24/3
Paul Jansson för tiden	22/3–25/3
Grethe Lundblad för tiden	24/3–26/3
Jan-Ivan Nilsson för tiden	22/3–26/3
Sture Palm för tiden	22/3–26/3

Stockholm den 18 mars 1971

Nordiska rådets svenska delegations kansli

Birgitta Malmros

T.f. kanslichef

Kammaren biföll denna ansökan.

§ 26 Anmäldes och bordlades Kungl. Maj:ts proposition nr 45 med förslag till lag om ändring i rättegångsbalken, m. m.

§ 27 Meddelande ang. enkla frågor

Meddelades att följande enkla frågor denna dag framstälts, nämligen av

Nr 144 Herr *Stålhammar* (fp) till herr kommunikationsministern angående kriterierna för beslut om maximihastighet på allmänna vägar:

Vilka kriterier anser statsrådet böra ligga till grund för beslut om maximihastighet på allmänna vägar?

Nr 145 Herr *Nilsson* i Agnäs (m) till herr kommunikationsministern om avdelning för rökare på flygplan tillhöriga Linjeflyg AB:

Anser statsrådet det möjligt att vidtaga åtgärder i syfte att å Linjeflygs plan åstadkomma en särskild avdelning för rökare?

Nr 146 Herr *Engström* (vpk) till herr civilministern angående bevarandet av parker m. m. vid trafikplanering:

Vilken betydelse vill statsrådet tillmätta skyddandet av estetiskt värdefull grönska i äldre stadsbebyggelse från ingrepp i samband med planering för trafiklösningar och i samband härmed uppförandet av köpcentra?

Nr 147 Fru *Kristensson* (m) till herr justitieministern angående kontrollen av att de nya hastighetsbestämmelserna iakttas:

Vilka åtgärder planeras för att efterlevnad av de nya hastighetsbestämmelserna skall kunna kontrolleras?

Nr 46

Torsdagen den
18 mars 1971

§ 28 Kammaren åtskildes kl. 16.45.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert